Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 26 май
ПАЙШАНБА
№ 118 (4.314).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

РЕВОЛЮЦИОН ЎЗГАРТИШЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ЙЎЛИДАН

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТЎҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИ

ИТТИФОҚ СОВЕТИДА

24 май куни соат 15 да палаталарнинг мажлислар залида Иттифоқ Советининг биринчи мажлиси бошланди.

Депутатлар ва меҳмонлар **М. С. Горбачев, В. И. Воротников, А. А. Громико, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рижков, М. С. Соломенцев, В. В. Шчербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Г. П. Разумовский, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Тализин, О. Д. Бакланов, И. В. Капитонов** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисни Иттифоқ Совети Раисининг ўринбосари **Б. Е. Патон** очди.

Мажлис қатнашчилари саккизинчи сессиядан кейин ўтган вақт ичида вафот этган депутатларнинг хотирасини бир дақиқа сукут сақлаб, ҳурмат билан эсга олдилар.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитети секретари депутат **Г. П. Разумовский**га сўз берилади.

Нотиқ қуйидагиларни айтди: ўн биринчи чақириқ СССР Олий Советининг биринчи сессиясида Иттифоқ Советининг Раиси этиб сайланган Л. Н. Толкунов бетоблиги туфайли пенсияга чиқиши муносабати билан ўзини шу вазифадан озод қилиш тўғрисидаги илтимос билан мурожаат этди. Иттифоқ Совети оқсоқоллар кенгашининг топшириғига биноан сизларнинг муҳокамангизга Л. Н. Толкуновнинг илтимосини қондириш ҳамда уни Иттифоқ Советининг Раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги таклифни киритаман.

Горький областининг Ленин сайлов округидан депутат Ю. Н. Христорадновни Иттифоқ Советининг Раиси этиб сайлаш таклиф қилинади. Ўртоқ Христораднов катта партиявий иш тажрибасига эгадир, 1974 йилдан буён КПСС Горький область комитетининг биринчи секретари бўлиб ишлаб келмоқда. У КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, тўққизинчи ва ўнинчи чақириқ СССР Олий Советининг депутати қилиб сайланган.

Алитус сайлов округидан депутат, В. И. Ленин номли Литва ГРЭСининг директори П. М. Норейкани Иттифоқ Совети Раисининг ўринбосари этиб сайлаш тўғрисидаги таклиф киритилади.

Бу таклифларни Иттифоқ Советининг оқсоқоллар кенгаши маъқуллаган.

Мажлис қатнашчилари депутат **Ю. Н. Христораднов**ни Иттифоқ Советининг Раиси, депутат **П. М. Норейка**ни Иттифоқ Совети Раисининг ўринбосари этиб бир овоздан сайлайдилар. Л. Н. Толкунов Иттифоқ Совети Раиси вазифасидан озод қилинди.

Сўнгра мажлис Ю. Н. Христораднов раислигида ўтди.

Мандат комиссиясининг янги сайланган депутатларнинг ваколатлари тўғрилигини текшириш тўғрисидаги доклади юзасидан тегишли қарор қабул қилинади.

Палатанинг баъзи доимий комиссиялари составига ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги таклифлар кўриб чиқилди. Ушбу масала юзасидан қарор қабул қилинади.

Сўнгра депутатлар СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳасини муҳокама этишга киришадилар.

Кооперация ҳаракатини ривожлантиришни одамлар ташаббус ва ижодкорликни кенг намоён этиш имконияти деб, маъмуриятчиликка ва бюрократизмга қарши кураш усулларидан бири деб билмоқдалар, деди музокарани бошлаб берган РСФСР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат **В. П. Орлов.** Ҳозир республикада 9 мингтадан кўпроқ кооператив бор, уларда 107 мингдан ортиқ киши ишлаб турибди. Бултур ишлаб чиқарилган маҳсулот ва кўрсатилган хизмат ҳажми салкам 170 миллион сўмликка етди. Кооперация фаолиятининг кўлами ҳали унчалик катта эмас. Бир қанча ўлка ва областларда нормал шароит яратиб бериш бир ёқда турсин, ҳатто турли туман тўсиқлар қўйилмоқда, ғайри қонуний тақиқлар ва чеклашлар белгиланмоқда. Буларнинг ҳаммасини тузатиш керак.

Нотиқнинг фикрича, кооперативларни барпо этиш ва уларнинг ишини ташкил қилиш масалаларини тартибга солувчи қонунлар ҳам мукаммал эмас.

Нотиқ кооперативларни ривожлантиришда ва уларнинг самарадорлигини оширишда Советларнинг ролига тўхталди. Нутқнинг анчагина қисми озиқ-овқат муаммосини ҳал этишда матлубот кооперациясининг аҳамиятига бағишланди.

Кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси республикада кўпчиликни қизиқтирди, деди Украина ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, республика Давлат агросаноат комитетининг раиси депутат **Ю. А. Коломиец.**

Республика меҳнаткашлари бу Қонун актини нақадар қизиқиб, манфаатдорлик билан муҳокама қилганликларини нотиқ гапириб берди. Одамлар якдилдирлар: Қонун тез орада кучга киритилиши, совет экономикасини ривожлантиришнинг, совет кишилари фаровонлигини оширишнинг қудратли тезлаткичи бўлиб қолиши керак.

Қонун кооперациянинг жуда катта потенциал имкониятларини очиш, колхоз ҳаракатига янги омил бахш этиши лозимлиги шубҳасиз. Кооперация ҳаракатида одамларнинг хўжайинлик туйғуси тез мустаҳкамланади, деб таъкидлади у.

Бироқ кооперативларнинг ишида ҳали бир талай муаммолар бор. Улар мадад ва ёрдамга муҳтож. Депутат кооперация ҳаракати ўзи учун ғоят зарур бўлган ҳар томонлама мадад олади, деб ишонч билдирди.

Кейинги йилларда ишлаб чиқарувчи кучларни ўстиришга сунъий равишда халақит бериб келинган, амалга сажда қилиш, хушомадгўйлик, порахўрлик, ошна-оғайнигарчилик жуда чуқур томир ёйган областимизнинг социал-иқтисодий тараққиёти учун кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси катта аҳамиятга эга, деди Қозоғистон Компартияси Чимкент область комитетининг биринчи секретари депутат **К. Х. Тюлебеков.** Халқ ўзгаришларнинг ёқимли шабадасини астойдил қўллаб-қувватлаб кутиб олди.

Кооперация ҳаракати туфайли одамлар магазиндан тополмаётган баъзи моллар пайдо бўлди, янги ошхоналар очилди, хизмат турлари кўпайди, деб таъкидлади нотиқ. Кооперативлар халқ хўжалиги турли тармоқларининг иқтисодий структурасига табиий равишда қўшилмоқда.

Қайта қуриш жараёни қишлоқ меҳнатчилари турмушининг моҳияти бўлиб қолмоқда, деди Брест область Кобрин районидаги «Победа» колхози касаба союз комитетининг раиси депутат **Е. Н. Игнатюк** минбарга чиқиб. Биз яна ўз заминимизнинг соҳиби эканимизни ҳис эта бошладик, ер ва техникани, шунингдек, меҳнат натижаларини тасарруф этиш имконига эга бўлдик.

Биз муҳокама қилаётган кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси меҳнатнинг янги илғор усулларидан фойдаланишни кўзда тутади. Ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ўтган бизнинг хўжалигимизда оила ва ижара пудратлари ривожланди. Нотиқ бу усулнинг афзалликларини конкрет факт ва рақамлар билан кўрсатиб берди.

Е. Н. Игнатюк касаба союз комитетининг раиси сифатида касаба союзларининг меҳнат тўғрисидаги қонунларга риоя этилиши устидан назорат қилиш ҳуқуқи билан боғлиқ бўлган муҳим масалага тўхталди. У янги Қонунга баҳо бериб, мазкур Қонун барча муаммоларни ўз-ўзидан ҳал этавермаслигини таъкидлади. Кўпгина ташкилотлар, идоралар, меҳнаткашларнинг ташаббускорлиги ва манфаатдорлиги зарур.

Кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси жамоатчилик орасида катта қизиқиш уйғотди, деди Центросоюз правлениесининг раиси депутат **П. С. Федирко.** Тушган таклифларнинг анчагина қисмидан матлубот жамиятлари ва уларнинг союзлари намунавий уставларини тайёрлашда фойдаланилади. Бу уставлар матлубот кооперациясининг навбатдаги съездида кўриб чиқиб, қабул этилади.

Турли поғоналардаги союзлар, шу жумладан, Центросоюз ва уларнинг аппаратлари иш формалари ҳамда методларини, бошқарув услубини ўзгартириш энг муҳим вазифадир, деб таъкидлади нотиқ. Уларнинг фаолиятини, аввало, матлубот кооперациясининг асосий бўғинлари бўлмиш бошланғич кооперативларнинг манфаатларига бўйсундириш керак. Центросоюз правлениесининг раиси ҳозир матлубот кооперациясида ташкил этилаётган янги типдаги корхоналар хўжаликларда етиштирилаётган ҳамма маҳсулотни харид қилиш билан шуғулланаётганликлари, маҳсулотни ўз жойида қайта ишлаётганликлари ва уни сотаётганликлари ҳақида гапириб берди.

Қайта қуриш бизга ишонч бахш этди, бутун ишимизга янги мазмун киритди, деди Ўзбекистон Компартияси Хоразм область комитетининг биринчи секретари депутат **М. М. Мирқосимов.**

Нотиқ Қонун лойиҳасини таърифлар экан, бу Қонун масалан, колхозларга хўжалик ҳисоби, ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш имкониятини тўла-тўкис рўёбга чиқаришга йўл очишини таъкидлади. Ҳозир партия ташкилотлари, совет ва хўжалик органлари кооперация тўғрисидаги Қонуннинг моҳияти ва маъносини тушунтириш, кооперация ҳаракатининг қайта қуриш вазифалари билан чамбарчас боғланишини таъминлаш учун кўп иш қилиши керак.

СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳасининг сессияда муҳокама қилиниши, деди В. И. Ленин номидаги Тбилиси электровозсозлик заводи электр монтажчилари бригадири депутат **Г. А. Метонидзе,** социализмнинг Ленин тасаввур этган қиёфасини қайта тиклаш учун курашнинг яна бир яққол далилидир. Бу ҳужжатнинг умумхалқ муҳокамаси ижтимоий турмушни янада демократиялаш жараёнини чуқурлаштирди, айниқса, туб иқтисодий ислоҳотни амалга оширишда Совет ҳокимияти органларига хос бўлган имкониятларни тўлиқ намоён қилди.

Бизнинг республикамиздаги коопарация ҳаракати, деб уқтирди депутат, ўз ҳуқуқларини зўр ғайрат билан қарор топтирмоқда, бир талай тўсиқларни олиб ташламоқда. Нотиқ ҳужжатни тасдиқлашга чақиргач, СССР Олий Совети сессиясининг якунлари, унинг қарорлари КПССнинг XIX Бутуниттифоқ конференциясига тайёргарлик кўришдаги муҳим бўғин бўлади, деб ишонч билдирди.

Латвия ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Ю. Я. Рубэн** Қонун лойиҳасида баъзи масалалар етарли равишда ҳал этилмаганини уқтирди. Депутат СССР Молия министрлигининг кооператорларга солиқ солиш соҳасидаги, унинг ибораси билан айтганда, «ноизчил» сиёсатини қаттиқ танқид қилди. Қишлоқ хўжалик кооперативлари учун давлат буюртмасининг ихтиёрийлиги тўғрисида Қонунда акс эттирилган тезисни ҳам амалга ошириш унчалик осон бўлмайди. Кўпчилик колхозлар давлат буюртмасини буйруқ тарзидаги эски планнинг бошқа бир нусхаси бўлмаса эди, деб унга шубҳа билан қарамоқдалар, деди нотиқ. Депутат Қонунда давлат буюртмаси сўзини шартнома сўзи билан алмаштиришни таклиф қилди.

Лойиҳасини СССР Олий Совети муҳокама қилаётган Қонун мамлакат учун вақтинчалик эмас, балки стратегик аҳамиятга эгадир. СССР Фанлар академияси жаҳон экономикаси ва халқаро муносабатлар институтининг директори депутат **Е. М. Примаков** бу Қонун чиндан ҳам қайта қуриш маҳсули эканини таъкидлади. Ленин кооперацияни социализмга олиб борадиган катта йўл, деб атаганлиги тасодифий ҳол эмас.

Бошқа нотиқлар каби академик ҳам ортиб борувчи солиқ солиш тўғрисидаги масалага тўхталиб, менимча, бу қоида кенг муҳокама қилинмасдан, шошма-шошарлик билан қабул қилинган, деб айтди. У матбуотда, сессияда даромад солиғи ставкаларини қайта кўриб чиқиш тўғрисида айтилган даъватни қўллаб-қувватлади. Нутқда моддий-техника таъминоти соҳасида кооперативларнинг давлат корхоналари билан тенг ҳуқуқлилиги масаласи ҳам кўтарилди.

КПСС Пенза область комитетининг биринчи секретари депутат **Ф. М. Куликов** кооперация тўғрисидаги Қонунни қабул этишни таклиф қилиб, лойиҳада ишлаб чиқаришни интенсивлашга оид масалаларнинг бутун комплекси мутлақо тўғри қўйилганини таъкидлади.

Нотиқ бу фикрни областда тузилган кооперативларнинг тажрибасидан олинган конкрет мисоллар билан исботлади. Улар турли шароитларда ишламоқда. Аммо ҳамма жойда сезиларли натижаларга эришилмоқда, бу натижалар аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари, саноат моллари билан таъминлашга, хизмат соҳасини кенгайтиришга ижобий таъсир қилмоқда.

Нутқда айтилган истаклар орасида шундай истак ҳам бўлди: вақтинчалик, мавсумий кооперативлар тузиш мумкин ва лозим. Уларда студентлар ва мактаб ўқувчилари ўзларига ҳам, жамиятга ҳам фойда келтириб, самарали меҳнат қилишлари мумкин.

Красноярск ўлкаси Пировское районидаги Калинин номли колхоз раиси **Н. Г. Раҳмонқулов** муҳокама қилинаётган СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳасини давлатнинг муҳим ҳужжати деб атади. Унинг фикрича, кооперация ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотга узвий равишда қўшилиши, халқ хўжалигидаги ишларни яхшилашнинг ишончли қуроли бўлиб қолиши керак.

Нотиқ янги Қонун лойиҳаси кооперация демократиясини ривожлантиришнинг ҳуқуқий асосини мустаҳкамлашини, колхозларнинг ва бошқа кооперативларнинг манфаатларини ҳимоя қилишини айтди. Бу ҳаракат аста-секин кучайиб бораётганини, хўжалик юритишнинг мукаммал усули бўлиб қолишини тажриба кўрсатиб турибди.

Бироқ Красноярск ўлкаси меҳнатчилари вакилининг фикрича, ҳали кооперациянинг ҳамма имкониятларидан ҳам фойдаланилаётгани йўқ. Нотиқ кооперация тўғрисидаги Қонунга умумий овқатланиш кооперативларининг иши фақат ўзи ишлаб чиқарган ёки бозордан сотиб олинган хом ашё асосига қурилиши кераклиги тўғрисидаги қоидани киритишни таклиф қилди.

Кооперация тўғрисидаги Қонуннинг қабул этилиши, деди КПСС Тула область комитетининг биринчи секретари депутат **Ю. И. Литвинцев,** қатъий зарурaтдир. Муҳокама қилинаётган Қонун лойиҳасида социалистик кооперация ижтимоий-фойдали фаолиятнинг доимо ривожланиб борувчи илғор шакли эканлиги ҳақида тўғри хулоса чиқарилган. Бу ҳаракатни изчиллик билан ривожлантириш кооперацияни экономиканинг давлат сектори билан узвий равишда боғлайдиган кенг тармоқли системага айлантиради. Нотиқ бу фикрни область агросаноат бирлашмалари мисолида яққол исботлаб берди.

Муҳокама чоғида депутатлар кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳасига киритиладиган тузатишлар тўғрисидаги таклифларини айтдилар. Шу муносабат билан Иттифоқ Совети доимий комиссияларга бу таклифларни Миллатлар Советининг доимий комиссиялари билан ва СССР ҳукуматининг вакиллари билан биргаликда кўриб чиқиб, натижаларни Олий Советга маълум қилишни топширди.

Иттифоқ Советининг мажлиси ёпиқ, деб эълон қилинади.

25 майда СССР Олий Советининг сессияси ўз ишини давом эттиради.

* * *

XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси арафасида мамлакатимиз ҳаётида юз бераётган катта ўзгаришлар тобора яққол намоён бўлмоқда. Туб иқтисодий ислоҳот авж олиб бормоқда. Демократиялаш ва ошкоралик янги-янги позицияларни эгалламоқда. Кооператив ҳаракат ривожланиб қайта қуришнинг таъсирчан жадаллаштирувчи кучига айланмоқда. СССРдаги кооперация тўғрисида Қонун кооперация ҳақидаги ленинча ғояларни ҳозирги даврга мувофиқлаштириши, жамиятдаги чуқур ўзгартишлар тажрибаси билан боғлаши, кооператив ҳаракатни ҳар томонлама ривожлантириш учун кенг имконият очиб бериши ҳамда унинг қудратли иқтисодий потенциалини тўла намоён қилиши керак. Бу Қонун лойиҳаси СССР Олий Советининг тўққизинчи сессиясида муҳокама қилинмоқда.

Инсон, унинг бахт-саодати тўғрисида ғамхўрлик жамиятимиз ҳамма соҳаларини қайта қуришдаги партия йўлининг негизидир.

Совет ва хўжалик органларининг меҳнаткашларни уй-жой билан таъминлаш, социал маданий-маиший объектлар қурилиши кўламларини кенгайтириш иши самарадорлигини қай тариқа ошириш масаласи — деярли ҳар бир оилага, ҳар бир совет кишисига дахлдор бўлган масалалар депутатлар муҳокамасига қўйилган. 2000 йилгача ҳар бир совет оиласини алоҳида квартира ёки уй билан таъминлаш юзасидан аниқ-равшан мақсадни белгилаб берган партия XXVII съездида мазкур муҳим социал масала ўртага қўйилган.

МИЛЛАТЛАР СОВЕТИДА

Соат 10 да СССР Олий Совети палаталарининг мажлислар залида Миллатлар Советининг биринчи мажлиси очилди.

Депутатлар ва меҳмонлар **В. П. Никонов, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, Ю. Д. Маслюков, Д. Т. Язов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добринин** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисда Миллатлар Советининг Раиси **А. Э. Восс** раислик қилди.

Мажлис қатнашчилари саккизинчи сессиядан кейин вафот этган депутатлар хотирасини бир дақиқа сукут сақлаб ҳурмат билан эсга олдилар.

Янги сайланган депутатларнинг ваколатларини текшириш тўғрисидаги мандат комиссияси доклади юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Палата доимий комиссияларининг составига баъзи ўзгартишлар киритилди. Белоруссия Компартияси Гомель область комитетининг биринчи секретари депутат **А. С. Камай** халқ истеъмоли моллари ва аҳолига хизмат кўрсатиш комиссиясининг раиси, Қозоғистон касаба союзлари республика Советининг раиси депутат **Э. Жакселеков** соғлиқни сақлаш ва социал таъминот комиссиясининг раиси қилиб сайланди. Депутатлар Г. Г. Бартошевич, З. К. Камалиденов ана шу комиссияларнинг раислари вазифасидан озод қилиндилар.

Сўнгра Миллатлар Советида мамлакат экономикасини ривожлантиришда кооперациянинг роли ҳамда СССРдаги кооперация тўғрисида Қонун лойиҳаси хусусидаги докладни муҳокама қилиш бошланди.

Кооперация тўғрисидаги қонун социалистик экономикани ленинча тушунишни ривожлантиришни жадаллаштирувчи қудратли куч бўлиб қолади, деди музокараларни очган Белоруссия ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат **Г. С. Таразевич.** Биз, деди у, қайта қуриш шароитларида жуда зарур бўлган ўз-ўзини бошқариш ва демократия амалий мактабини вужудга келтирамиз.

Депутат умуман Қонун лойиҳасини маъқуллади-ю, лекин ҳужжат баъзи камчиликлардан ҳам маҳрум эмас, деди. У ўз нутқида ривожланаётган кооперация билан маҳаллий Советларнинг ўзаро муносабатларига доир бир қанча масалаларни тилга олди.

Нотиқ жойларда солиқ солиш практикасидаги «хилма-хиллик»дан қўрқиб, бу муҳим янги ишни яна марказлаштиришга, ундан ҳаракатчанлик ва ижодиётни ситиб чиқаришга ҳаракат қилаётганларнинг важларига қатъиян эътироз билдирди. «Витебск» солиғи ёки «Брест» солиғидан чўчимаслик керак. Бундай ёндашувда бюджетдан йўқотишлар бўлиши мумкин, деб хавфсирашлар ҳам асоссиздир. Бутун мамлакат миқёсида қилинган хатоликни тўғрилашдан кўра жойлардаги айрим хатоликларни чаққон тўғрилаб юбориш анча осон, деди депутат.

Ровно область Млинов районидаги «40-риччя жовтня» колхозининг меҳнатчилари СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси тўғрисида қайта қуриш руҳига мос деган фикрдадирлар. Колхоз раиси депутат **Г. И. Шегеда** сессия минбаридан шу гапни айтди.

Кейинги йилларда қишлоқда муҳим ўзгаришлар рўй берди, аммо туб ўзгариш бўлгани йўқ, деди депутат. Буни биз ҳам кўриб турибмиз, шаҳарликлар ҳам озиқ-овқат магазинларининг пештахталарига қараб шуни кўриб турибдилар. Мавжуд қолоқликни йўқотишда кооперация тўғрисидаги Қонун ўз ролини ўйнамоғи керак, деб ўйлайман. Кўп ҳолларда майда чеклашлар билан кооперация ижодий организмининг ривожи тўхтаб қолмоқда. Ишда колхозчига кўпроқ ишониш, унинг ҳуқуқларини камситмаслик, ташаббусларига кенг йўл очиш керак.

(Давоми иккинчи бетда).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ИТТИФОҚ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ИТТИФОҚ СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИНИ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Иттифоқ Совети **қарор қилади:**

Литва ССР Алитус сайлов округидан депутат, В. И. Ленин номидаги Литва Давлат район электростанциясининг директори Пранас Миколович **Норейка** Иттифоқ Совети Раисининг ўринбосари қилиб сайлансин.

Москва, Кремль. 1988 йил 24 май.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ИТТИФОҚ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ИТТИФОҚ СОВЕТИНИНГ РАИСИ ТЎҒРИСИДА

Иттифоқ Совети **қарор қилади:**

1. Депутат Лев Николаевич **Толкунов** саломатлиги ёмонлашиб пенсияга чиққанлиги муносабати билан унинг Иттифоқ Совети Раиси вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги илтимоси қондирилсин.

2. Горький область Ленин сайлов округидан депутат Юрий Николаевич **Христораднов** Иттифоқ Советининг Раиси қилиб сайлансин.

Москва, Кремль. 1988 йил 24 май.

— Ушбу пилла ҳосили тинимсиз меҳнатимиз меваси,—дейди Жиззах районидаги Жданов номли совхознинг миришкор ишчиси, ВЛКСМ аъзоси Азиза Нишонова. У 20 грамм қурт уруғидан 150 килограмм сифатли кумуш тола етиштиришга аҳд қилган. Айни кунларда моҳир пиллачи хонадонида ҳосил пешма-пеш етилаяпти.

Ш. ТЎРАЕВ фотоси.

ҲАР ТУПИ АРДОҚДА

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»ГА КЕЧА КЕЛГАН ХАТЛАРНИНГ МАЗМУНИ ШУНДАЙ

ҚУВА

Калинин номли колхоз деҳқонларининг қувончи чексиз: чигит экиш барвақт, соз тугалланганлиги туфайли 1.596 гектар майдонда уруғ бир текис ундириб олинди, ғўза қатор оралари сифатли культивация қилиниб, ниҳоллар тўлиқ ягонадан чиқарилди. Айни кунларда иккинчи комплекс ишлов бериш жадал бормоқда. Ғўза баравж ўсаяпти.

— Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси бўладиган йилда ҳосилдорликни гектар ҳисобига 32 центнерга етказишга астойдил бел боғлаганмиз, — дейди правление раиси Холматжон Дадабоев. — Дала юмушлари ваъдага яраша олиб борилаяпти. 1.300 колхозчи, 35 та культиватор парваришга сафарбар этилган. 140 нафар коммунист, 750 дан ортиқ ВЛКСМ аъзолари барча ишларда фаол.

Бош агроном Турсунали Умаров бошчилигида 7 кишидан иборат сифат комиссияси фаолият кўрсатмоқда. Улар культивация сифатини, озиқлантириш меъёрини назорат қилмоқдалар. 18 та дала шийпони рисоладагидек жиҳозланиб деҳқоннинг иккинчи уйига айлантирилган. Бу ерда ҳар куни иссиқ овқат тайёрланаяпти.

Беллашувда Абдумухтор Абдуллаев, Турдали Ҳасанов, Усмон Қурбонов бошлиқ бригадалар пешқадам. Механизаторлардан Набижон Абдуллаев, Султон Мамажонов, Йигитали Ҳайдаров ва Мадаминжон Қўчқоровларнинг ҳар бири кунига 6—7 гектар ерни сифатли культивация қилиб озиқлантирмоқда.

А. ТУХТАСИНОВ.

НАМАНГАН

Боқижон Раҳматов бир неча йилдирки, «Ленинград» колхозида бригада бошлиғи. Ҳар йили план зиёдаси билан бажарилади. Кўксида ярқираб турган «Ҳурмат белгиси» ордени унинг ҳалол меҳнатига берилган мукофот.

Меҳнат аҳли жорий йилда ҳар гектар ердан 40 центнердан оқ олтин етиштириш йўлида ғайрат кўрсатмоқда. Ҳозиргача жами майдон биринчи культивациядан чиқарилди, ниҳоллар озиқлантирилди, яганалаш аллақачон тугалланган. Бунинг самараси кўзга яққол ташланмоқда: айрим карталарда ғўза шоналай бошлади.

Колхозда Боқижон Раҳматов каби пахтакорлик касбини ардоқлаётган одамлар анчагина. Мувохон Иброҳимов шулардан бири. У бошлиқ бригада заршунослари бу йил Ватанга 118 гектар майдондан гектар ҳисобига 34 центнердан, жами 401,2 тонна дурдона ҳадя этишга азму қарор қилишган. Шу ниятда улар парваришни тобора қизитмоқдалар. Айни кунларда ғўза қатор ораларига иккинчи ишлов берилаяпти. Бунда механизатор Абдуллажон Шарипов алоҳида ибрат кўрсатмоқда. У кунига 7—8 гектар пайкални сифатли культивация қилаётир.

А. ҚОРАБОЕВ.

КОМСОМОЛ

Жорий йилда 2.962 гектар майдондан 7.000 тонна оқ олтин етиштиришга аҳд этган «Ленинград» совхози деҳқонлари ғўзага иккинчи ишлов беришга киришдилар. Барча бригадалар меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг мақбул усули — пудратга ўтганлиги бунга имкон берди.

Биз борган куни 1-бўлимнинг Содиқали Шаменов бошлиқ бригадаси шарафига байроқ кўтарилган экан.

— Бу коллектив чигит экишни биринчилар қаторида ниҳоясига етказган эди, — деди совхоз партия комитети секретари Ботирали Холдоров. — Натижада жами 74 гектар майдонда уруғ бир текис ундириб олинди, тўлиқ гектарлар ҳосил қилинди. Ниҳолларни культивациялаш, озиқлантириш, яганалаш эса табақалаштирилган ҳолда ўтказилди. Айни кунларда иккинчи ишлов бериш жадал бормоқда. Бригада саркори Содиқали Шаменов барча юмушларда бош-қош.

Парткомнинг айтишича, Содиқали ака 28 йил муқаддам бригада бошлиғи этиб тайинланган экан. Шундан буён у эл-юрт фаровонлиги йўлида фидокорона ишлаб келмоқда. Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси бўладиган йилда меҳнат аҳли ҳосилдорликни гектар ҳисобига 30 центнерга етказмоқчи.

У. МУҲАМЕДОВ.

ПОП

«Партия XXII съезди» колхози пахтакорлари 1.076 гектар майдонга экилган чигитни ернинг ўз намида ундириб олдилар. Ҳамма пайкалларда кўчат қалинлиги таъминланди. Яганалаш эса районда биринчи бўлиб ниҳоясига етказилди. Эргашали Деҳқонов, Алиёр Арслонов бошлиқ бригадаларда ана шу муҳим тадбир ғоят қисқа муддатда тугалланди.

Кўзланган маррани забт этиш ниҳолларни сифатли культивациялаш ва маромида озиқлантиришга кўп жиҳатдан боғлиқ. Шу боисдан меҳнат аҳли парваришга зўр бермоқда. 18 та культиватор тўла қувват билан ишлаяпти. Мусобақада республикада хизмат кўрсатган механизатор Тўхтасин Иноқов, Абдусаттор Тўйматов, Йўлчибой Нурматов, Ҳамиджон Калонов, Абдуманнон Жўраевлар байроқдорлик қилаётирлар.

С. ҚЎЧҚОРОВ.

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТЎҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

РЕВОЛЮЦИОН ЎЗГАРТИШЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ЙЎЛИДАН

Депутат муҳим масала тўғрисида якунловчи фикрларни айтгач, Қонун лойиҳаси юзасидан, қишлоқда кадрларни мустаҳкамлаш юзасидан бир қанча конкрет таклиф ва мулоҳазалар айтди.

Қонун лойиҳасида кўзда тутилган бир модда-кооперативдаги меҳнат фахрли, обрўли-эътиборли бўлиб, уни давлат ҳамма чоралар билан рағбатлантиради, деган модда кооперация ҳаракатини ривожлантиришда янги-янги имкониятларни очиб беради, деди СССР Меҳнат ва социал масалалар давлат комитетининг раиси депутат **И. И. Гладкий**. У Комитет ҳозироқ қарорларни тайёрлашда экономиканинг қайси секторида ишлашидан қатъи назар, барча категориядаги меҳнаткашларнинг меҳнат ва социал муносабатлар соҳасида тенг бўлишига ҳаракат қилмоқда, деди. Қонун иқтисодий муносабатларда демократияни чинакамига ривожлантиришнинг муҳим омилларидан бири бўлади, албатта.

Сўнгра нотиқ давлат корхоналари билан кооперативлар ўртасида кадрлар рақобатидек муҳим жиҳатга тўхталди. Бир қанча жойларда кадрлар давлат корхоналаридан кооперация соҳасига ўтиб кетаётганликларининг ҳеч бир қўрқинчли жойи йўқ, деди у. Кооператив сектор билан давлат сектори ўртасидаги иқтисодий мусобақа хўжалик юритиш илғор методларини кенг кўламда жорий этишга, хўжалик ҳисобини чуқурлаштиришга имкон беради.

Арманистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат **Г. М. Восканян** қишлоқда кооперацияни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилмоқда, сунъий равишда яратилган ғовлар олиб ташланмоқда, совхоз ва колхозларнинг имкониятларини тўла-тўкис очиш чоралари кўрилмоқда, деди.

Нотиқ кустар-ҳунармандчилик ва маиший хизмат соҳасида аҳолининг тобора кенгроқ табақалари жалб этилаётганлигини маълум қилди. Ортиқча ишчи кучи бўлган Арманистон учун бу нарса, айниқса, муҳимдир.

Шу билан бирга нотиқ республикада кооперация ҳаракатини ривожлантириш учун мавжуд имконият ва резервлардан ҳали тўла-тўкис фойдаланилмаётганлигини айтди. Кооперативларнинг аҳолининг товарлар ва хизматларга бўлган кўпайиб бораётган эҳтиёжларини қондириш ҳиссаси ҳам жуда оз. Нутқда Иттифоққа бўйсинувчи корхоналар фаолиятидан қониқмаслик хусусида гапирилди. Бу ишда шу корхоналарнинг имкониятлари ғоятда қулайдир.

Қонин лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси республикада кенг қизиқишларга сазовор бўлди, деди Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари депутат **П. К. Лучинский**. Бултурги йил охирларида республика Олий Советининг Президиуми депутат ва активлардан иборат икки мингтадан кўп ишчи группаларини тузди. Улар жуда кўп қишлоқларда бўлдилар, деярли ҳар бир уйга кириб чиқдилар. Бу айланишлардан мақсад — томорқа участкаларидан фойдаланиш практикаси билан танишув, оила ва ижара пудратини ривожлантириш истиқболларини, кооперативлар тузиш имкониятларини очишдан иборат эди. Бу ишнинг натижаларини мана шу рақамларга қараб билиш мумкин: даставвал 45 мингга яқин кишини ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этиш кўзда тутилганди, амалда эса қарийб 115 минг кишини жалб этиш мумкин бўлди.

Сўнгра нотиқ кооперативлар фаолиятини яхшилашни кўзловчи бир қанча таклифлар киритди. Жумладан, министрликлар ва идораларнинг СССР Министрлар Совети ижозатисиз бирон бир кўрсатма чиқаришларини тақиқлаб қўйишни таклиф этди.

Шуниси эътиборга сазоворки, кооперация тўғрисидаги Қонун сессияда қабул қилинмасиданоқ у қайта қуришга хизмат қила бошлади, деди ўз нутқида Молдавия ССР Ришкан районидаги «Вяца ноуэ» колхозининг раиси депутат **Н. И. Писарь**.

Жумладан, у янги Қонун хўжаликлараро кооперацияга омил бағишлайди, ривожланиш учун унга қўшимча имкониятлар беради, деб таъкидлади. Кооперативлар аҳолининг товарлар ва хизматларга бўлган эҳтиёжлари тўла-тўкис қондирилмаётган тармоқларда тузилмоқда. Аммо кўпгина ҳоллар кооператорларнинг даромадлари қилинган меҳнатнинг миқдори ва сифатига боғлиқ бўлмай, улар оз ишлаб, давлат ва гражданларнинг ҳисобидан кўпроқ ҳақ олиш эпини топганликларидан далолат беради, деди нотиқ. Бу нарса тайёр маҳсулот ва хом ашё олиб сотарларига, айниқса, таалуқлидир. Депутатнинг фикрича, виждонан қилган ҳалол меҳнати билан жамоат эҳтиёжларини қондиришга катта ҳисса қўшаётган кооперацияни қўллаб-қувватлаш керак, молия органлари эса кооперативлар аъзоларининг шахсий даромадларига ўсиб борувчи шкала бўйича солиқ солишга янада эҳтиёткор бўлиб қарашлари лозим.

Литва ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **В. В. Сакалаускас** республикада кооператив метод билан хўжалик юритиш азалий илдизларга эга эканини айтиб, бугунги кунда шу ҳаракат кенг ривожланмоқда, деди.

Нотиқ кооперативлар давлат секторига нисбатан кўпроқ иқтисодий эркинликка эга эканлигини таъкидлади. Литва деҳқони учун кооператив шаклда хўжалик юритиш давлат шаклига нисбатан матлуброқдир. Колхозлар структурасида совхозларга нисбатан демократизм элементлари анча кўп. Аммо совхозларни колхозларга ва аксинча колхозларни совхозларга айлантириш тартиби ҳозирча ҳаддан ташқари марказлаштирилгандир.

Нотиқ республикада жорий этилаётган хўжалик пудрати турли шаклларининг самарадорлигини рақамлар ва фактлар билан кўрсатиб берди. Аввало, қишлоқ хўжалигига маъмурий-буйруқбозлик йўли билан раҳбарлик қилиш методидан воз кечиш лозим, деб даъват этди депутат. Республикада буйруқбозлик методига барҳам бериш юзасидан қатъий чоралар кўрилмоқда. Қайта қуриш йўлидаги ҳар бир янги қадам ҳаммадан тўла куч-қувват билан ишлашни талаб қилади.

Олис қишлоқ районлари кооператорларнинг ёрдамларига, айниқса, муҳтождир. Қирғизистон Отбоши район партия комитетининг секретари депутат **С. Казатова** шунга эътиборни жалб қилди. Лекин таассуфки, олис районларнинг аҳолиси биринчи навбатда муҳтож бўлган эҳтиёжлар — маиший хизмат, уй-жой ремонти ва уни қуриш ишлари ҳозирча дуруст қондирилмаётир.

Нотиқ ҳозир республикада икки юзтадан кўп кооператив ишлаб турганлигини маълум қилди. Лекин имкониятларнинг амалга ошиши мутлақо етарли эмас. Депутат қўйчилик маҳсулотларини қайта ишлайдиган, тери пиширадиган, дубленка тайёрлайдиган кооперативларни кенг кўламда ривожлантириш мумкинлигини ўзининг Норин области мисолида кўрсатди. Лекин химикатлар, бўёқлар сира етишмаслиги ҳалақит беряпти. Биз бу соҳада тегишли тармоқлар корхоналарининг, СССР Давлат агросаноат комитетининг ёрдамига кўз тутамиз, деди депутат.

Кооперация тўғрисидаги Қонуннинг амал қилиши қайта қуриш характери ва суръатларини кўп жиҳатдан белгилаб беради, деди Эстония ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари депутат **Х. Т. Вельди**. У ҳужжатни умуман маъқуллаб, унинг бир қанча моддалари ва қоидаларига тўхталди ва буларни қисман ўзгартириш ва тўлдириш керак, деди.

Депутат ҳозир республикада мингтагача етиб қолган кооперативлар иш практикасидан келиб чиқиб, уларни муваффақиятли ривожлантириш учун маҳаллий таклиф ва ташаббуслар катта аҳамиятга эга бўлади, деб таъкидлади. Кооператив қурилиши ленинча принциплари экономиканинг бу сектори бозор эҳтиёжлари ўзгаришига ҳозиржавоб бўлишга тайёрлигини, ҳаракатчанлигини тақозо этади. Шу жиҳатдан олганда, кооператив сектори фаолиятини бошқаришда маҳаллий ҳокимият органларининг роли, айниқса, ортади, деб ҳисоблайди депутат. Бу қоида солиқ сиёсатида акс этмоғи лозим, деди у.

Депутат кооператив секторда давлат буюртмаларини жойлаштириш практикасига катта эътибор берди. У бундай буюртмалар қабул қилишни рағбатлантирувчи таъсирчан система пишиқтирилмоғи, уларни аниқ бажаришнинг иқтисодий омиллари яратилмоғи керак, деб таъкидлади.

Кооперация тўғрисидаги Қонун социализмни ялпи янгилаш ва такомиллаштиришдек энг мушкул вазифалардан бирини сўзсиз ҳал этади, деди Озарбайжон ССР Фанлар академиясининг президенти депутат **Э. Ю. Салаев**.

Нотиқ Қонуннинг айрим моддалари билан муфассал танишиб чиқиш бу ҳужжатда камчилик ва ноаниқликлар ҳам борлигини кўрсатди, деди. Қаттиқ маъмурий-директив топшириқлар, марказлашган моддий-техника таъминоти системаси, корхоналар ва ташкилотлар фаолиятини қатъий чеклаб қўйиш жиддий тўсиқ бўлиши мумкинлигига алоҳида эътиборни қаратиш лозим.

Сўнгра академия президенти илмий соҳада кооперация ҳаракатини жорий этиш муаммосига тўхталди.

Бизда сессияга келиш олдидан хўжалик сайловчилари, мутахассислари ва меҳнаткашлари билан биз ҳозир муҳокама қилаётган муаммолар тўғрисида катта ва жиддий гаплар бўлди, деди Шимолий Осетия АССР шаҳар атрофи районидаги «По заветам Ильича» колхозининг бош инженери депутат **И. А. Демченко**. Уларнинг ҳаммаси кооперация тўғрисидаги Қонун коллектив хўжалик экономикасини янада кўпроқ мустаҳкамлаб, одамларга мустақиллик беради, серунум ишлаш ва қишлоқни социал жиҳатдан қайта қуриш учун омил бахш этади деб ишонч билдирди.

Биз ишлаб чиқаришни янада юксакроқ қилиб ташкил этиш талаб этилади, бу ерда инсон омили чинакамига ишга солинади, деб ишонамиз. Хўжаликда колхозчилар ва мутахассисларнинг бевосита иштироки билан чорвачилик ҳамда деҳқончиликдаги барча бўлинмаларни коллектив пудрат ва ижара пудратига ўтказиш иши амалга оширилмоқда. Шимолий Осетиянинг бошқа колхоз ва совхозларида ҳам шундай ишлар олиб борилмоқда.

Шу билан бирга депутат ерни ижарага бериш хусусидаги Қонун муносабатларини тартибга солиш муаммолари билан алоқадор қийинчиликлар тўғрисида гапирди.

Депутатлар муҳокама чоғида кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳасига тузатишлар хусусида таклифлар айтдилар. Шу муносабат билан Миллатлар Совети доимий комиссияларга мана шу таклифларни Иттифоқ Советининг доимий комиссиялари ҳамда СССР ҳукуматининг вакиллари билан биргаликда кўриб чиқиб, натижаларини Олий Советга маълум қилиш вазифасини топширди.

Миллатлар Советининг мажлиси ёпиқ деб эълон қилинади.

ИТТИФОҚ СОВЕТИ ВА МИЛЛАТЛАР СОВЕТИНИНГ ҚЎШМА МАЖЛИСИ

Соат 15 да катта Кремль саройида Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг иккинчи қўшма мажлиси бошланди.

Депутатлар ва меҳмонлар **М. С. Горбачев, В. И. Воротников, А. А. Громико, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. П. Никонов, Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Шчербицкий, А. Н. Яковлев, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Ю. Д. Маслюков, Г. П. Разумовский, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, Д. Т. Язов, О. Д. Бакланов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добринин, А. И. Лукьянов, В. А. Медведев, И. В. Капитонов** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисни Иттифоқ Советининг Раиси **Ю. Н. Христораднов** очди.

Палаталарнинг алоҳида-алоҳида мажлисларида, деди у, СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси муҳокама қилиниб бўлди. Музокаралар чоғида депутатлар Қонун лойиҳасига тузатишларни таклиф этдилар. Доимий комиссияларга шу таклифларни кўриб чиқиш топширилди.

Комиссиялар ҳали ишини давом эттираётганлиги муносабати билан сессия кун тартибининг навбатдаги масаласини кўриб чиқишга киришиш, СССРда кооперация тўғрисидаги Қонун лойиҳаси юзасидан қарорни эса доимий комиссиялар иши тугаганидан кейин қабул қилиш тўғрисидаги таклиф қабул қилинди.

Депутатлар партия XXVII съезди қарорлари асосида уй-жой ва маданий-маиший қурилиш программаси бажарилишини таъминлаш юзасидан совет ва хўжалик органларининг иши тўғрисидаги масалани кўриб чиқишга ўтадилар. СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР Госстройи раиси депутат **Ю. П. Баталин**га доклад қилиш учун сўз берилади.

Миллатлар Совети уй-жой-коммунал ва шаҳар хўжалиги комиссиясининг раиси **В. А. Згурский** СССР Олий Совети палаталари доимий комиссияларининг қўшимча докладини қилди.

У совет ва хўжалик органларининг, меҳнат коллективларининг куч-ғайратлари билан уй-жойлар ҳамда социал-маданий объектлар барпо этишда яхшилик томон муайян силжишлар кўзга ташланиб қолганлигини маълум қилди. Бу ҳақда ҳукуматнинг докладида муфассал айтилган эди.

Аммо булар дастлабки қадамлардир, холос. Олий Совет палаталарининг комиссиялари социал соҳани кўзловчи инвестиция сиёсатидаги структуравий силжишлар йўл қўйиб бўлмайдиган даражада суст эканлигига жиддий эътиборни қаратдилар. 2000 йилгача ҳар бир оилани алоҳида квартира ёки якка тартибдаги уй билан таъминлашга доир конкрет программалар ҳали ҳозирча ҳамма иттифоқдош республикаларда ҳам тасдиқланмаганлиги ташвиш ва безовталик уйғотмоқда.

Яқинда қабул қилинган ва якка тартибдаги уй-жой қурилишини ривожлантиришга қаратилган қарорлар ҳамма жойда аҳолида ўз оиласининг уйини барпо этиб олиш имкониятига зўр қизиқиш уйғотмоқда. СССР Давлат агросаноат комитети, СССР Госстройи, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари аҳолининг буюртмаларига биноан уйлар барпо этиш учун ихтисослаштирилган қурилиш ташкилотларини тузишни жадаллаштиришлари, маҳаллий органлар эса аҳолининг ремонт-қурилиш ишларига бўлган талаб-эҳтиёжларини қондириш учун кооперативларни ташкил этишда ва уларнинг ишида ҳар томонлама ёрдам беришлари керак.

Совет ва хўжалик органлари уй-жой-қурилиш кооперациясини ривожлантиришга эътиборни қатъиян кучайтиришлари лозим. Партия ва ҳукуматнинг мазкур масалага доир қарори кўпгина сунъий ғовларни олиб ташлади, эндиликда эса гап уни амалда рўёбга чиқаришда қолди.

Мамлакатнинг уй-жой фонди — ғоят катта миллий бойликдир. Уни яхши ҳолда сақлаш, ўз вақтида янгилаш ва ремонт қилиш — муҳим вазифадир. Аммо капитал ремонт соҳасида белгиланаётган ҳажмлар норматив эҳтиёжига мувофиқ келмаяпти ва уйлар муддатидан барвақт эскириб қолмоқда.

Ҳукумат докладида социал соҳани ривожлантиришга кўп йиллар давом этиб келган етарли аҳамият бермасликнинг салбий оқибатлари батафсил акс этган. Комиссиялар планлаштирувчи органлар ва кўпгина хўжалик органлари ҳали ҳам ана шундай ёндашувдан воз кечганлари йўқ, деган хулосага келдилар. Ана шу мақсадларга ҳали ҳам капитал маблағлар илмий планлаштириш негизида эмас, балки маҳкамачилик принципига мувофиқ ажратилмоқда.

Коммунал хўжалигининг мутлақо оғир аҳволга тушиб қолганлиги алоҳида ташвиш туғдирмоқда. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети бундан бир йил муваддам уй-жой-коммунал хўжалиги ишини янада такомиллаштириш юзасидан қабул қилган қарорнинг бир қанча топшириқлари ёмон бажарилмоқда. Иссиқлик таъминоти барқарорлигини ошириш вазифаларини ҳал этишда сезиларли силжиш бўлмаяпти. Қишлоқ жойларда ҳам коммунал хўжалигининг ривожи сезиларли даражада оқсамоқда.

Тармоқ штаби бўлган СССР Госстройи ўз ташкилотчилик ишларини кучайтириб, қурилишнинг моддий-техника базаси амалда илдам ривожлантирилишини таъминлаши, объектлар қурилиши муддатлари тубдан қисқартирилишига, иш сифати яхшиланишга эришиши зарур.

Нотиқ корхоналар ва ташкилотларни янги шароитда ишлашга ўтказиш территорияларни социал жиҳатдан ривожлантиришда уларнинг иштирокини таъминлаш чораларини кўришни зарурат қилиб қўйганлигини таъкидлади.

Пировардида комиссия раиси шуни айтдики, сессия қабул қиладиган қарорларни бажариш совет ва хўжалик органлари иши савиясини жиддий равишда оширишни, кенг меҳнаткашлар оммаси активлигини ўстиришни тақозо этади. Бўлажак XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси бу ишга шубҳасиз янги омил бахш этади.

Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг қўшма мажлиси ёпиқ, деб эълон қилинади.

СССР Олий Советининг сессияси 26 май куни ўз ишини давом эттиради.

(ТАСС).

СОВЕТ ВА ХЎЖАЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА УЙ-ЖОЙ ВА МАДАНИЙ-МАИШИЙ ҚУРИЛИШ ПРОГРАММАСИНИ БАЖАРИШНИ ТАЪМИНЛАШГА ОИД ИШИ ТЎҒРИСИДА

СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР Госстройи раиси депутат Ю. П. БАТАЛИН доклади

Инсон тўғрисида, унинг фаровонлигини ошириш, шахсни ҳар томонлама камол топтириш учун шарт-шароит яратиш тўғрисида ғамхўрлик қилиш жамият турмушининг ҳамма соҳаларини қайта қуришдан иборат партия йўлининг олий мазмуни ва негизидир, деди у. Айни пайтда бу одамларнинг меҳнат активлигини ҳамда ижтимоий-сиёсий активлигини оширишнинг қудратли воситасидир.

Меҳнаткашлар кучли социал сиёсатни кўп жиҳатдан қулай уйлар ва квартираларга кўчиб кириш, болалар боғчалари муаммоларининг ҳал қилиниши, дам олиш вақтини хилма-хил ўтказиш ва саломатликни мустаҳкамлаш учун имкониятларнинг кенгайиши орқали ҳис этмоқдалар. Бу соҳадаги аниқ мақсадларни кўзловчи энг муҳим йўл-йўриқларни, энг аввало 2000 йилга қадар ҳар бир совет оиласини алоҳида квартира ёки уй билан таъминлаш вазифасини партия XXVII съезди белгилаб берган. КПСС Марказий Комитети ва ҳукумат қарорларида ўртага қўйилган бу вазифани бажаришнинг асосий қоидалари ва конкрет чора-тадбирлари ишлаб чиқилган.

Бу вазифаларни амалга ошириш ишлари авж олдириб юборилди. XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси арафасида СССР Олий Советининг сессиясида уй-жой ва маданий-маиший қурилиш муаммоларининг муҳокама қилиниши амалга оширилаётган барча ишларга янги омил бахш этиш, уни чинакам умумхалқ ишига айлантириш имконини беради.

Совет ҳокимияти йиллари мобайнида уй-жой қурилишининг кенг кўламли программаси рўёбга чиқарилди. Ҳозир мамлакатнинг уй-жой фонди 4,3 миллиард квадрат метрни ташкил этади.

50-йилларнинг иккинчи ярмида ва 60-йилларда уй-жой қурилиши тез суръатлар билан олиб борилди. Ана шу даврда аҳоли жон бошига уй-жойларни фойдаланишга топшириш жиҳатидан мамлакатимиз дунёдаги етакчи ўринлардан бирини эгаллади.

Бироқ 70-йиллар ва 80-йилларнинг боши учун характерли бўлган турғунлик ҳоллари уй-жой қурилишида ҳам тўла намоён бўлди. Социал соҳани ривожлантиришга маблағ қолдиқ принципига мувофиқ ажратилди. Натижада тўрт беш йиллик давомида умумий уй-жой майдонларини ишга тушириш амалда бир даражада қолаверди, ҳар минг киши ҳисобига квартираларни фойдаланишга топшириш эса 1960 йилдаги 12 тадан 1985 йилда еттитага тушиб қолди.

Ҳозирги вақтда шаҳарларда аҳолининг салкам 15 проценти коммунал квартираларда яшамоқда, шаҳардаги уй-жойларнинг салкам 10 проценти ва қишлоқ уй-жойларининг учдан икки қисмидан кўпроғида зарур коммунал қулайликлар йўқ, 60 миллион квадрат метр уй-жой эса эскириб, яроқсиз аҳволга тушиб қолган.

Мактаблар етишмаганлиги сабабли мактаб ўқувчиларининг деярли тўртдан бир қисми иккинчи ва ҳатто учинчи сменада ўқимоқда. Болаларнинг 60 процентигина мактабгача тарбия болалар муассасалари билан таъминланган. Клуб муассасаларининг тахминан учдан бир қисми мослаштирилган биноларда жойлаштирилган. Умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналари билан таъминланиш ҳам жуда орқада қолмоқда.

Мамлакат регионларида уй-жой билан таъминлашда ва ижтимоий хизмат кўрсатиш даражасида катта нотенглик вужудга келди. Бу айрим республикаларга ҳам, шунингдек Россия Федерациясидаги ўлкалар ва областларга ҳам тааллуқлидир.

Шаҳар ва қишлоқлар комплекс равишда қурилмаётганлиги натижасида сўнгги беш йилликларда ёш авлодни тарбиялаш, саломатликни мустаҳкамлаш, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ва унинг бўш вақтини ташкил этиш билан боғлиқ кўпгина муҳим социал масалаларни ҳал этиш секинлашди. Коммунал хўжалигининг аҳволини яхшилаш учун жиддий чоралар кўриш талаб қилинади.

Кўпгина шаҳарлар ва қишлоқ аҳоли пунктлари кўримсиз ва бир хил қилиб қурилган. Кўпинча уй-жойлар ва жамоат биноларининг архитектура қиёфасида, уларни планлаштиришда қурилиш олиб борилаётган районларнинг нуфус, миллий-маиший хусусиятлари ҳамда табиий-иқлим шароитлари ҳисобга олинмаяпти. Кўп ҳолларда граждан қурилиши сифати пастлигича қолмоқда, деб таъкидлади докладчи.

КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленумидан сўнг партия социал соҳанинг моддий базасини жадал ривожлантириш йўлини белгилаб берди. XII беш йилликда СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг Асосий йўналишларида умумий саҳни 565 — 570 миллион квадрат метр уй-жойни фойдаланишга топшириш кўзда тутилган.

Бироқ КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети уй-жой муаммосининг ўткирлигини ҳисобга олиб ва 2000 йилга қадар ҳар бир оилани алоҳида квартира ёки уй билан сўзсиз таъминлаш мақсадида 1987 йил апрелида шу беш йилликда камида 630 миллион квадрат метр уй-жой қуриш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

Мактаблар, касалхоналар, поликлиникалар, клублар, маданият уйлари, кинотеатрлар қурилишини беш йиллик топшириқларига нисбатан кўпайтириш, шунингдек уларни фойдаланишга топшириш муддатларини яқинлаштириш мўлжалланди.

Шу мақсадда 1988—1990 йилларда ишлаб чиқариш объектлари қурилиши учун ажратилган капитал маблағларнинг камида 10 процентини қўшимча равишда уй-жой ҳамда бошқа социал-маданий соҳа объектларини қуришга сарфлаш тўғрисида қарор қабул қилинди. Коммунал хўжалигини ривожлантириш, шаҳар ва қишлоқларни инженерлик жиҳатидан обод қилишни яхшилаш, сув ҳамда иссиқлик таъминоти, канализация системаларини реконструкциялаш ва кенгайтириш, уларнинг пухта ишлашини таъминлаш тадбирлари белгиланди. Қаттиқ рўзғор чиқитларини қайта ишловчи ва куйдирувчи заводларни фойдаланишга топшириш планлаштирилмоқда. Шаҳар транспорти тармоғини ривожлантириш, янги-янги метрополитен йўлларини қуриш режалаштирилмоқда.

Қишлоқ жойларда уй-жой қурилишини жадал суръатлар билан олиб бориш ва социал-маданий соҳани ривожлантириш кўзда тутилди.

Ҳозирги беш йиллик планини тузиш чоғида агросаноат комплексида капитал маблағ сарфининг бутун ўсиши қишлоқда социал-маданий соҳани ривожлантиришга қаратилди. Ана шу мақсадда 80 миллиард сўмдан зиёдроқ ёки ўн биринчи беш йилликдагига нисбатан 1,4 баравар кўп маблағ ажратилмоқда.

Салкам 230 миллион квадрат метр уй-жойни фойдаланишга топшириш кўзда тутилган. Мактабгача тарбия болалар муассасалари, мактаблар, поликлиникалар, клублар, коммунал хўжалиги объектлари қурилиши анча кўпаяди.

Деярли ҳамма жойда социал инфраструктурани ривожлантиришга эътибор кучайди. Бу тасодифий эмас. 2000 йилга қадар ҳар бир совет оиласини алоҳида квартира ёки уй билан таъминлашга доир партиянинг программ талаблари сўзсиз бажарилиши сиёсий жиҳатдан алоҳида аҳамиятга эга бўлган вазифадир.

90-йилларда уй-жой қурилишида қандай кўламларни кўзда тутиш зарур? 2000 йилга қадар амалда ҳар бир совет оиласи алоҳида квартира ёки уйда яшайдиган бўлиши учун аҳолининг ўсиши, оилаларнинг сони ва состави тўғрисидаги маълумотларга асосланиб, уч беш йилликда 36 миллионта квартира ёки тахминан 2,4 миллиард квадрат метр уй-жой қуришимиз керак. Ўн учинчи беш йилликда қарийб 800 миллион квадрат метр, ўн тўртинчи беш йилликда эса 900 миллион квадрат метр уй-жой қуриш талаб этилади.

Қурилишнинг моддий-техникавий базасини ривожлантиришда айни ана шу кўламларни кўзда тутиш керак, деди докладчи. Барча республикаларда, ўлкалар ва областларда белгиланган уй-жой қурилиши планларини амалга ошириш учун тармоқ программаларини тасдиқлаш, республикалар Олий Советларининг Президиумлари эса бу программалар амалга оширилишини ўз назоратига олишлари лозим.

Сўнгра докладчи 1987 йилда ўн биринчи беш йилликнинг сўнгги йилидагига нисбатан уй-жой — 14 процент, мактаблар — 27 процент, мактабгача тарбия болалар муассасалари — 16 процент, поликлиникалар — 33 процент, касалхоналар — 17 процент, ҳунар-техника билим юртлари ва клублар 1,7 баравар кўп қурилганлигини таъкидлади. Уй-жой, мактабгача тарбия болалар муассасалари, мактаблар, ҳунар-техника билим юртлари, касалхоналар ва поликлиникалар қуриш икки йиллик топшириғи Украинада, Белоруссия, Литва, Эстония, Латвия ва Қирғизистонда бажарилди.

Бу ижобий ўзгаришлар марказий, республика, маҳаллий партия, совет ва хўжалик органларининг, меҳнат коллективларининг бажарилаётган қурилиш-монтаж ишлари ҳажмини ошириш, бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш юзасидан сарфлаган куч-ғайратлари туфайли юз берди.

Шу билан бир вақтда бир қанча иттифоқдош республикаларда, Россия Федерациясининг ўлкалари ва областларида маҳаллий Советлар ва хўжалик органлари бу масалага етарли эътибор бермаганликлари оқибатида уй-жой ва бошқа социал соҳа объектлари қурилиши топшириқлари қониқарсиз бажарилмоқда. Грузия, Арманистон, Тожикистон, Молдавияда уй-жойлар ҳамда социал соҳа объектлари қониқарсиз барпо этилмоқда. Бу йил ана шу республикалардаги вазият бирмунча яхшиланмоқда, аммо ишда анча бурилиш юз берди, деб айтишга ҳали вақт эрта.

Сўнгра докладчи иш самарадорлигини нималар пасайтираётганлиги тўғрисида гапирди. Кўпгина иттифоқдош ва автоном республикаларда, ўлкалар ва областларда, деди у, уй-жойлар ҳамда социал объектлар қурилиши бир маромда олиб борилмаяпти. Қурилиш сифати масаласи айниқса ўткир тус олди.

Шу йилнинг бошидан буён мамлакатнинг йигирмата шаҳрида уй-жойларнинг давлат қабули жорий этилди. Унинг дастлабки якунлари қурилиш сифати масалаларига доимий эътибор берилаётган жойларда ижобий натижаларга эришилганлигини кўрсатди.

Бинокорлик материаллари ва буюмларининг сифати юқори бўлган тақдирдагина қурилишнинг юксак сифатли бўлишига эришиш мумкин. Шу боисдан 1988 йилнинг 1 январидан бошлаб 69 та йирик панелли уйсозлик корхонаси, шунингдек бинокорлик материаллари саноатининг 77 та корхонаси давлат қабулига ўтказилди.

Давлат қабулига ўтказилган корхоналарнинг шу вақт ичидаги иши улар ишлаб чиқараётган маҳсулотнинг сифати сезиларли равишда яхшиланганлигини кўрсатди.

Совет кишилари шундай якдил фикрдадирларки, уй-жойлар, мактаблар, мактабгача тарбия болалар муассасалари, касалхоналар, клублар ҳамда бошқа социал-маданий объектлар барпо этиш ҳозирги пайтда биринчи даражали аҳамиятга молик социал-сиёсий ишдир. Бу нарса барча мавжуд маблағ ва имкониятлар сафарбар қилинишини, шу мақсадлар учун ресурслар кўпроқ ажратиб берилишини талаб этади.

Кўпгина регионларда уй-жой қурилишининг аниқ мақсадга қаратилган программалари ишлаб чиқилган. Ана шу программаларни рўёбга чиқариш учун марказлаштирилган тартибдаги капитал маблағлар билан бир қаторда корхоналар, колхозларнинг фондларидан, шунингдек аҳолининг маблағларидан кенг кўламда фойдаланиш кўзда тутилган.

Аммо шуни тўппа-тўғри айтиш керакки, кўп ҳолларда тайёрга айёрлик билан ёндашишга барҳам берилмаган, деб давом қилди докладчи. Бир қанча совет, хўжалик органлари, корхоналар ва ташкилотлар асосий куч-ғайратларини ҳамон марказлаштирилган тартибдаги қўшимча капитал маблағларни олишга қаратмоқдалар. Айни вақтда иқтисодий ислоҳот амалга оширилаётган, тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтилаётган бир шароитда корхоналар ҳамда ташкилотларнинг асосий диққат-эътибори иш самарадорлигини оширишга ва шу йўл билан ўз социал муаммоларини ҳал этиш учун қўшимча маблағлар олишга қаратилиши лозим.

Кўпгина маҳаллий Советлар, корхоналар ва ташкилотлар уй-жой қурилишига аҳолининг маблағларини кенг кўламда жалб этиш борасида амалий чоралар кўрмаётганликлари қайд этиб ўтилди. Айрим министрликлар социал соҳа объектлари қурилишига ишлаб чиқариш соҳасидаги қурилишни 10 процент камайтириш ҳисобидан қўшимча капитал маблағ ажратиб берилишини таъминламадилар. Бир қанча министрликлар эса ишлаб чиқариш объектларини барпо этиш чоғида шу заҳотиёқ кўриладиган манфаатларга ҳамон амал қилиб, уй-жойларни, социал-маданий объектларни барпо этишда маблағ ва воситаларни тежаб қолишга ҳаракат қилмоқдалар.

Сўнгра докладда қурилишнинг комплекслилигини оширишга олиб борадиган йўллар муфассал таҳлил этилди. Шу муносабат билан ягона буюртмачи хизматларини яхши ташкил этиш алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Докладда қурувчиларнинг меҳнатини ташкил этиш муаммоларига катта эътибор берилди. Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, коллектив пудрат билан жиддий равишда шуғулланаётган, хўжалик ҳисобининг иккинчи моделига ўтаётган, унинг принципларини меҳнат коллективларининг бошланғич ячейкаларига етказаётган жойларда уй-жойларни ҳамда социал соҳа объектларини фойдаланишга топшириш кескин кўпаймоқда, тежамкорлик йўли билан қўшимча моддий ресурслар қидириб топилмоқда. Аммо ҳозирча қурувчилар хўжалик юритиш янги методларининг имкониятларидан асло етарлича фойдаланаётганликлари йўқ.

[Доклад қисқартириб босилмоқда].

(Давоми учинчи бетда).

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТЎҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИ

СОВЕТ ВА ХЎЖАЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА УЙ-ЖОЙ ВА МАДАНИЙ-МАИШИЙ ҚУРИЛИШ ПРОГРАММАСИНИ БАЖАРИШНИ ТАЪМИНЛАШГА ОИД ИШИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Ишлаб чиқариш натижалари қурувчиларнинг меҳнат ва турмуш шароитларига, уларнинг малакасига, уй-жойлар ва социал объектлар билан таъминланганликларига бевосита боғлиқдир. Ҳозирча эса бунда ҳал этилмаган муаммолар кўп. Қурилиш ташкилотлари коллективлари социал ривожлантириш борасидаги ишларни кескин кучайтиришлари лозим. Маҳаллий Совет ва партия органлари уларга амалий ёрдам беришлари керак.

Уй-жой муаммоси узоқ вақт мобайнида асосан давлат маблағлари ҳисобига ҳал этиб келинди. Айни вақтда якка тартибдаги ва кооператив уй-жой қурилишини ривожлантиришга зарур эътибор берилмади.

Ваҳолонки, якка тартибдаги ва кооператив уй-жой қурилишини кенгайтириш, деб таъкидлади сўнгра докладчи, уй-жой муаммосини ҳал этишнинг энг муҳим йўналишларидан биридир. Докладчи якка тартибдаги уй-жой қурилишини ривожлантириш йўлларига батафсил тўхталиб, партия Марказий Комитети билан ҳукумат якка тартибдаги уй-жой қурилишини ривожлантиришни жадаллаштириш тўғрисида яқинда қабул қилган қарор асоссиз чеклашларни бартараф этибгина қолмай, шу билан бирга якка тартибда иморат қурувчиларни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлашни ҳам кўзда тутади, деб таъкидлади. Беш йиллик охиригача якка тартибдаги уй-жой қурилиши ҳажмини камида икки баравар кўпайтириш учун барча чора-тадбирларни кўриш керак.

Катта ва ўртача шаҳарларда кооператив қурилиши муҳим йўналиш бўлиб қолиши лозим. Шу беш йилликнинг ўзидаёқ асосан хоҳловчиларнинг ҳаммаси турар-жой қурилиши ва уй-жой кооперативларига аъзо бўлиб кира олишларига интилиш керак.

Якка тартибдаги ва кооператив қурилиш — уй-жой муаммосини жадаллик билан ҳал этишнинг ғоят катта резервидир. Зотан, ана шу резервдан ҳар томонлама фойдаланиш — аввало, маҳаллий Совет ва хўжалик органларининг вазифасидир.

Сўнгра докладчи ёш оилаларни уй-жой билан таъминлаш каби муҳим масалаларга, уй-жойлар қиймати ўсишининг олдини оладиган чора-тадбирларга тўхталиб ўтди. Уй-жой қурилиши ҳажмларини ошира бора туриб, мавжуд уй-жой фондининг сақланиши тўғрисида ҳам унутмаслик керак, деди у.

Коммунал соҳада деб таъкидланди сўнгра докладда, туб силжишларни амалга ошириш, бу соҳани моддий-техника ресурслари билан таъминлашни анча яхшилаш зарур. Корхоналарнинг меҳнат коллективларини ҳамда аҳолини уй-жой бинолари, коммунал хўжалик ва социал-маиший объектларни яхши ва намунали сақлашга, ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштиришга кенг жалб этиш керак.

Қурилишнинг моддий-техника базасини ривожлантириш масалалари чуқур таҳлил этилди. Кейинги 10—12 йил мобайнида қурилишнинг моддий-техника базаси амалда ривожлантирилгани йўқ ва беш йиллик бошига келиб қурилишнинг кескин авж олиб кетган миқёсларига мутлақо мос келмай қолди.

Шу боисдан беш йиллик давомидаёқ қурилишнинг моддий-техника базасини жадал ривожлантиришни таъминлаш зарурати юзага келди. Ҳозир уй-жой ва социал қурилиш муаммоларини ҳал этиш калити мана шундан иборат. 1987 йилда СССР Министрлар Советининг тегишли қарорлари мажмуаси қабул қилинди. Цемент ишлаб чиқарувчи қувватларни кўпайтириш, яхлит уйсозликнинг янги махсус тармоғини вужудга келтириш, социал объектлар қурилишини индустрлаштириш даражасини ошириш, ғишт, деворбоп блоклар, керамзит, бошқа маҳаллий материаллар ишлаб чиқаришни анча ривожлантириш кўзда тутилмоқда.

Материал билан таъминлаш масалалари қурилишнинг барча соҳаларида кескин бўлиб қолмоқда. Шу сабабли бинокорлик материаллари ва қурилиш индустрияси корхоналарининг мавжуд қувватларидан фойдаланишни яхшилаш ғоят муҳимдир. Капитал қурилиш планларининг материал ресурслари билан мутаносиблиги ресурсларни тежашга доир жиддий чораларсиз таъминланиши мумкин эмаслиги қайд этиб ўтилди. Барча министрликларда идораларда, қурилиш ташкилотларида тежамкорлик программалари ишлаб чиқилган. Аммо улар ҳамма жойда ҳам бажарилаётгани йўқ. Илғор тажрибадан ва фан-техника тараққиёти ютуқларидан етарлича фойдаланилмаяпти. Ички ишлаб чиқариш хўжалик ҳисобига ва харажатларни ҳисоб-китоб қилишнинг чек системасига фаолроқ амал қилиш керак. Улгуржи савдони ривожлантириш қурилишнинг моддий-техника ресурслари билан мутаносиблигида ва уларни бир маромда етказиб беришда муҳим воситадир.

Мамлакатда амалга оширилаётган қайта қуриш тегишли территорияда бутун социал-маданий қурилишга раҳбарликда иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг ва халқ депутатлари маҳаллий Советларининг роли кучайтирилишини кўзда тутади. Эндиликда пул билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобидан ва қайси идорага бўйсинишидан қатъи назар, уй-жойлар ҳамда социал объектлар қурилиши планлари жойларнинг ўзида тузилади.

Социал ривожланиш учун маҳаллий органларнинг масъулиятини ошириш билан айни бир вақтда уларнинг ҳуқуқлари ва мустақиллигини реал равишда кенгайтиришга қаратилган мана шу муҳим тадбирлар икки йилдан буён амал қилиб келмоқда. Аммо уларни ҳамма жойда ҳам тўла-тўкис рўёбга чиқаришга муваффақ бўлингани йўқ. Энг асосий зиддият шундаки, бир қанча регионларда ишлаб чиқаришга алоқадор бўлмаган қурилишни пул билан таъминлаш имкониятлари ва қурилиш ташкилотларининг қувватлари беш йиллик планда кўзда тутилганига қараганда кўпроқ ишларни бажаришга имкон беради, аммо бунда моддий ресурслар чеклангандир.

Афтидан, 1989 йилги планни тузишдан бошлаб республикаларга уй-жойлар қурилиши программасини беш йиллик топшириқларидан ошириб қабул қилиш имкониятини бериш мақсадга мувофиқ бўлса керак. Бунда моддий ресурсларга бўлган қўшимча талаб-эҳтиёж маҳаллий манбалар ва бевосита алоқалар ҳисобидан қопланиши шарт. Биз бугун уй-жой ва социал қурилиш муаммосини қандай позицияда туриб кўриб чиқмайлик, унинг моддий базасини мустаҳкамлаш энг муҳимидир, деди докладчи.

Биз уй-жой ҳамда маданий-маиший объектлар қурилиши ҳажмларини кўпайтириб бориш билан бирга шаҳарларимиз ва қишлоқларимизнинг меъморий қиёфасини ўзгартиришимиз, қурилишларнинг кўримсизлиги ва бир хиллигидан воз кечишимиз, қурилишнинг сифатини кескин оширишимиз лозим. Оммавий қурилиш объектларининг архитектураси халқ меъморчилигининг ва манзарали санъатнинг миллий ҳамда регионал анъаналар билан боғланган ўзига хос алоҳида хусусиятларни касб этиши керак. Шаҳар қурилиши комплексларини, айниқса, тарихий ва меъморий қимматга эга бўлган районлар бўйича лойиҳалаштириш конкурс асосида олиб борилиши ҳамда жамоатчиликнинг муҳокамасига қўйилиши керак.

Пировардида докладчи бундай деди:

СССР Олий Советининг сессиясида уй-жой ҳамда маданий-маиший қурилишнинг аҳволи муҳокама этилганлиги, қабул қилинадиган қарорлар социал қурилишни яна ҳам юқорироқ даражага кўтариш, ўн иккинчи беш йилликда ўртага қўйилган вазифаларни муваффақиятли ҳал этиш, 2000 йилгача амалда ҳар бир совет оиласини уй-жой ёки квартира билан таъминлаш учун мустаҳкам пойдевор яратиш, ривожланган социал инфраструктурани вужудга келтириш имконини беради.

(ТАСС).

Депутат М. М. МИРҚОСИМОВ нутқи

(Хива сайлов округи, Ўзбекистон ССР)

Депутат ўртоқлар! Кеча бўлиб ўтган КПСС Марказий Комитети Пленуми қатнашчилари КПСС Марказий Комитетининг XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига тезисларини якдиллик билан қўллаб-қувватладилар ва маъқулладилар. Қайта қуриш жамиятда принцип жиҳатдан янги ғоявий-сиёсий вазиятни вужудга келтирганлиги ҳақидаги фикр Пленумдаги нутқларда ҳам, тезисларда ҳам алоҳида таъкидланди. Жамиятимизда таркиб топган ана шу янги ғоявий-сиёсий вазият реалликка айланди, ҳар томонлама ривожланиб, жамият ҳаётининг барча қатламлари ва жабҳаларини қамраб олмоқда. Иқтисодий ва социал тараққиётнинг энг муҳим муаммоларини ҳал этишга куч-ғайратларини жамлаб ва йўналтириб турган партия раҳбарликнинг иқтисодий методларга ўтишни таъминлайдиган туб ислоҳотни ишлаб чиқиш ва рўёбга чиқаришга, коллективлар ва айрим ходимларнинг ўз меҳнати самараларидан манфаатдорлигини оширишга асосий эътибор бермоқда. Бу борада меҳнат коллективларининг ташаббусига, одамларнинг омилкорлигига қанот бахш этадиган, имкони борича кўп самара билан ишлаш мажбуриятини юклайдиган кооперация тўғрисидаги Қонун алоҳида ўрин тутади.

Ана шу хулосаларнинг тўғрилигини областимиз ҳаётидан олинган айрим мисоллар билан кўрсатиб ўтишни истар эдик. Ҳар йили неча ўн минглаб совет ва чет эл сайёҳлари музей шаҳар бўлган Хивага келиб, унинг икки ярим минг йиллик тарихи билан қизиқиб танишмоқдалар. Йиллар ўтган сайин шаҳарни зарур даражада асраш ва унинг жуда катта имкониятларидан фойдаланиш тобора мураккаб бўлиб келаётган эди. Маблағлар етишмасди, ёдгорликларни асраш, туризм ва чет эл туризмини ташкил этишдаги ҳаддан зиёд чеклашлар ва марказлаштириш ташаббусни бўғиб келаётган эди. Халқ меъморларининг, усталарининг жаҳонда мисли йўқ кўпгина обидаларини тиклашимиз лозим бўлади. Биз содир бўлган аҳвол билан муроса қила олмас эдик. Муаммони ҳал этиш йўлларини қидира бошладик. Қайта қуриш бизга ишонч бахш этди, ҳаётимизни янада сермазмун қилди. Кооператив асосларда қўлимиздаги барча маблағларни жамладик ва СССР Чет эл туризми давлат комитетининг катта мададига таяниб, «Хива» бирлашмасини туздик. Бу бирлашма АҚШ ва Норвегиядаги бир қанча фирмалар билан ҳамкорлик қилиш, Хивани таъмирлаш ва ривожлантириш учун биргаликда корхоналар ташкил этиш, сайёҳларни замонавий товарлар ва хизматлар билан таъминлаш ниятидадир. Бу туризм ҳажмини неча ўн баравар кўпайтириш, бутун совет халқининг маънавий бойлиги, умуммиллий ифтихори бўлган тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш имконини беради.

Бу шундан далолат бериб турибдики, бизнинг чоғроқ областимиз ҳам, Қонун бериб қўйган афзалликлар, жумладан, халқаро кооперацияни ривожлантиришдан фойдаланиб, ўзининг социал-иқтисодий равнақини жадаллаштириш имкониятига эгадир.

Шуни тан олиш керакки, ҳозирча совет ва хўжалик органлари ишни бундай йўналишда олиб боришга етарлича тайёр эмаслар — тажриба ҳам, юридик уқув ҳам йўқ, хатолар ҳам бўлиши мумкин. Аммо биз ўқиб-ўрганиб, ҳаракат қилмоқдамиз. Чет эл фирмалари билан ишлашда катта тажриба орттирган манфаатдор воситачилар зарур. Марказий ташқи иқтисодий органлар ҳам ташаббусларимизни қўллаб-қувватлайдилар, деб ўйлаймиз.

Кооперация ҳақидаги Қонун кўп ғовларни олиб ташламоқда, ташаббус учун кенг майдон очиб бермоқда. Эндиликда кооператив ҳаракатга янги омил бахш этиляпти, деб ишонч билан айтиш мумкин. Масалан, колхоз-кооператив секторини олиб кўрайлик. Қонун колхозларга хўжалик ҳисоби, ўзини ўзи пул билан таъминлаш ва ўз харажатларини ўзи коплаш имкониятларини тўла амалга ошириш кафолатидир. Пудратнинг жуда хилма-хил турлари — коллектив, оила, ижара пудрати кенг ёйилмоқда. Областда меҳнатни ташкил этиш ва меҳнатга ҳақ тўлашнинг хўжалик ҳисоби усуллари жорий этилиши билан пахта, гўшт, сут, сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштириш анча кўпайди. Ўтган йилнинг ўзидаёқ қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришидан келган даромад 1985 йилдагига нисбатан 17 миллион сўмликдан кўп бўлди. Лекин биз кооперация ҳақидаги Қонуннинг моҳияти ва мазмунини тушунтириб бериш, меҳнат коллективларининг мустақиллигини ривожлантириш, кооператив ҳаракатининг қайта қуриш вазифалари билан мустаҳкам алоқасини таъминлаш учун ҳали партия ташкилотлари кўп иш қилишлари лозимлигини яхши тушуниб турибмиз.

Қонун муҳокамаси чоғида область меҳнаткашлари анчагина таклиф ва мулоҳазаларни айтдилар. Уларни, айниқса, қишлоқ хўжалигидаги нарх белгилаш масалалари ҳаяжонга солиб турибди. Бу ҳақда колхозчилар съезди минбаридан ҳам гапирилган эди. Сўнгги 20 йил ичида пахтанинг харид нархи маҳсулотнинг бошқа айрим турларига нисбатан секинроқ ошди. Бу эса пахта нархининг сарфланаётган меҳнат ва моддий харажатлар билан номувофиқлигига олиб келди. Оқибат шундай бўлдики, пахтакорларнинг иш ҳақи бошқа тармоқлардаги меҳнаткашларнинг реал даромадидан анча пастдир. Бу хўжаликларни ишнинг пудрат формалари ва тўла хўжалик ҳисобига ўказишга халал бермоқда, республиканинг бош масаласи — қишлоқ аҳлининг турмуш ва маданий даражасини анча оширишни зарур даражада ҳал этишга имкон бермаяпти. Шу боисдан ҳам фикримизча, бу масалани ҳал этишни энди пайсалга солиб бўлмайди.

Қишлоққа таaллуқли яна бир муаммо хусусида гапириб ўтмоқчи эдим. М. С. Горбачев Ўзбекистонда бўлганида айтган танқидий фикр-мулоҳазаларга кўра, республикада суғориладиган ерларнинг маҳсулдорлигини ошириш ва 2 миллион гектар майдондаги суғориладиган экинзорларни сифат жиҳатидан яхшилаш, сувни тежайдиган технологияларни, янги суғориш техникасини жорий этиш, дренажнинг мукаммал типларини ҳамда сув чиқариб ташланадиган йирик трактлар ва коллекторлар қуриш эвазига Амударё этакларида экологик вазиятни юмшатишга қаратилган мелиорация ишларининг кенг программаси ишлаб чиқилди.

Бу тадбирларнинг амалга оширилиши қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштиришни 1,7 баравар кўпайтириш ва қишлоқ районлар ривожланишидаги социал-иқтисодий қолоқликни анча камайтириш имконини беради.

Сув хўжалиги ташкилотларининг қувватларидан тўлароқ фойдаланиш ва капитал маблағларнинг самарадорлигини ошириш мақсадида халқ хўжалигини бошқаришнинг янги Бош схемасида республика «Главсредазирсовхозстрой» пудрат ташкилотини СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги ихтиёридан олиб, республикага бўйсундиришни назарда тутди. СССР Давлат агросаноат комитети ва СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги айни вақтда шунга кўра 1989 йил плани лойиҳасида шу йил лимитларига нисбатан капитал маблағлар ажратишни 112 миллион сўмлик камайтирдилар. Аҳвол шундай экан, биз меҳнаткашларга бошқарувнинг қабул қилинган янги схемаси тўғрилигини тушунтириб беришимиз мушкул бўлиб қоладди. Шунинг учун ҳам биз СССР Министрлар Совети, СССР Давлат агросаноат комитети, СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигидан 1989 йилда «Главсредазирсовхозстрой»га шу йилги миқдордан камайтирмай капитал маблағ ажратилишини сўраймиз.

Ўртоқлар! Областда янги шарт-шароит ва янги эҳтиёжларни ҳисобга олиб кўп профилли кооперация бунёд этилмоқда. Боғот районидаги Нариманов номли колхоз тажрибаси бундай ёндашувнинг самарали эканлигини кўрсатиб турибди. Бу хўжаликда кенг истеъмол моллари ишлаб чиқарадиган 18 та цех ва корхона очилди. Агар коллектив қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришидан ўртача 7 миллион сўм ялпи даромад олаётган бўлса, ёрдамчи корхоналардан, уларнинг қуввати тўла ўзлаштирилгач, айниқса йилига 250 минг квадрат-метр кошин ишлаб чиқариш батамом ўзлаштирилгач, 5 миллион сўмлик ялпи даромад ва 2 миллион сўмлик соф пул даромади олинадиган бўлади. Ҳозир барча колхозлар шу йўлдан бормоқдалар. Шундай қилиб, бир қанча жиддий муаммолар ҳал этилмоқда — колхозлар экономикаси мустаҳкамланиб, меҳнат ресурсларидан фойдаланиш яхшиланмоқда. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлаш учун, илгари бўлганидек, давлат маблағларига кўз тикмай қишлоқларни социал қайта қуришни жадаллаштириш учун ўз маблағларини кўпроқ сарфлаш имконияти пайдо бўлмоқда. Масалан, 1980 йилда область колхозлари социал ривожланишга 12 миллион сўм ажратган бўлсалар, 1987 йилда шу мақсадга икки баравар кўп маблағ сарфландилар. Бу муттасил тус олмоқда.

Кооперация тўғрисидаги мазкур Қонунга кўра ўз ишлаб чиқаришини планлаштиришда колхозларга мустақиллик берилиши ёрдамчи корхоналарни ривожлантириш учун янги имкониятлар очади.

Ана шу корхоналарни ривожлантириш билан бинокорлик материаллари тайёрлашдек муаммо ҳал этила бошлади, уй-жой, бошқа социал-маданий-маиший объектлар қуриш суръатлари анча жадаллашди. Ҳозир биз 1990 йилга қадар шу йилнинг биринчи январигача навбатда турган ҳамма кишиларни алоҳида квартира ёки шахсий уй-жой билан таъминлашдек реал имкониятга эга бўлиб турибмиз. Уй-жой қурилиши ва ремонти билан машғул бўлган кооперативлар эса қишлоқ қиёфасини ўзгартиришни ўз зиммаларига олмоқдалар.

Ўртоқлар! Босиб ўтилган йўл шундан далолат бериб турибдики, барча регионлардаги ишлаб чиқариш кучларини бир текисда ривожлантиришнинг истиқбол плани бўлмаса, биз мавжуд потенциалдан зарур даражада самарали фойдалана олмаймиз ва одамлар турмушининг юксак даражада бўлишини таъминлай олмаймиз. Бу 240 минг гектар ерда қарийб 1 миллион одам яшаётган областимиз мисолида ҳам яққол кўриниб турибди. Областимизда саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш эса Ўзбекистондаги саноат маҳсулоти ҳажмининг фақат 3 процентини ташкил этади.

Ҳозир СССР Фанлар академияси Президиуми ҳузуридаги ишлаб чиқариш кучлари ва табиий ресурсларини ўрганиш комиссияси билан биргаликда 2010 йилгача бўлган даврга мўлжалланган областни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришнинг илмий жиҳатдан асосланган комплекс программасини ишлаб чиқмоқдамиз. Бу программа тараққиётнинг интенсив йўлини мўлжаллаб, қарамликка барҳам беришни, областнинг бутун потенциалини рўёбга чиқаришни ўйлаб тузилгандир. Мазкур программада алоҳида «Кооперация» бўлими бор, чунки аҳоли зич жойлашган районларда кооперациянинг роли жуда катта бўлади. Программа концепцияси мамлакат ва республика давлат план комитетларига тақдим этилган ва биз бу концепция маъқулланади ҳамда область мамлакат миллий даромадидаги ўз улушини анча оширишга киришади, деб умидвор бўлиб турибмиз.

Программада республика, мамлакат областлари ўртасида ҳам, мамлакатимиз ташқарисида ҳам кооперациянинг ўзаро фойдали шаклларини ривожлантириш назарда тутилган. Сўнгги икки йил ичида областимиз аввало, Чита, бу йилдан бошлаб эса Ульянов областлари билан бевосита алоқа боғлади. Биз бу областлар билан ўзаро фойдали тарзда бир-биримизга товарлар юбориб турибмиз, маданият соҳасида ҳамкорлик қилмоқдамиз ва буни кенгайтириш ниятидамиз. Маблағларни кооператив усулда йиғиш асосида биргаликда корхоналар қурмоқчимиз, бу биз учун алоҳида муҳим аҳамиятга эгадир, чунки меҳнат ресурсларининг банд бўлмаган қисмидан мана шу областларда фойдаланиш айниқса муҳимдир. Аммо бу ўринда маҳкамачилик ва айрим чеклашлар ўз таъсирини кўрсатмоқда. Областлар ўртасидаги ўзаро шартномаларни республика министрликларида келишиб олишга кўп вақт сарфланмоқда. Ана шу муҳим ишда ҳам маҳаллий Советлар ҳуқуқларини кенгайтириш талаб этилади. Бу эса икки томонлама наф кўриб областлардаги резервлардан фойдаланиш имконини беради. Бу, шубҳасиз, регионларнинг тараққиётини жадаллаштиради, кўпмиллатли мамлакатимиздаги халқлар дўстлигини янада мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Депутат ўртоқлар! Нутқимни тугатар эканман, шуни яна бир карра таъкидламоқчиманки, кооперация тўғрисидаги Қонун — қайта қуриш йўлидаги янги амалий қадамдир. Биз бу Қонунни маъқуллаб ва қўллаб-қувватлар эканмиз, у социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга, КПСС XXVII съезди қарорларининг бажарилишига янги омил бахш этишига ишончимиз комил. **(Қарсаклар).**

Ҳукумат комиссиясининг мажлиси

24 май куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, республика Давлат агросаноат комитетининг раиси И. Ҳ. Жўрабеков раислигида Орол денгизи ва Амударё этакларидаги экология ва санитария вазияти проблемалари билан шуғулланувчи ҳукумат комиссиясининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда сув хўжалиги ходимлари, олимлар, мутахассислар, Ўзбекистон Ёзувчилар союзи ҳузуридаги «Орол» комитетининг аъзолари қатнашдилар.

Комиссия Ўзбекистон ССР Фанлар академиясига, республика Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигига, бошқа манфаатдор министрликлар ва идораларга Орол атрофларидаги экология ва санитария вазиятини яхшилашнинг яқин вақтга ва истиқболга мўлжалланган программасини ишлаб чиқишни топширди.

«Главсредазирсовхозстрой»нинг шу йилнинг ўзидаёқ учта асосий ташлама коллектори Орол денгизигача етказилади, бу эса Қорақалпоғистон АССРдаги суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилайди ҳамда йил сайин денгизга 1,5—2 миллиард куб метр ташлама сув қўшимча равишда қуйилишини таъминлайди, деган баёноти инобатга олинди.

Комиссия Амударё этаклари ва Орол атрофи экологик муаммоларини ўрганиш соҳасидаги илмий-тадқиқот ишларини давом эттириш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблади ҳамда СССР Министрлар Советига ва бошқа Иттифоқ органларига мурожаат этиб, коллектор-зовур сувларини оқизиш учун Амударёнинг иккала соҳили ёқалаб магистраль коллекторлар қурилишининг техникавий-иқтисодий асослари ва лойиҳасини тузишни жадаллаштиришни илтимос қилишга қарор берди. Бу тадбир Хоразм областидаги ва Қорақалпоғистон АССРдаги санитария вазиятини яхшилашга олиб келади.

Мажлисда ҳукумат комиссиясининг шу йилги иш плани тасдиқланди.

(ЎзТАГ).

Активлар йиғилиши

ГУЛИСТОН, 25 май. (ЎзТАГ). Бугун Сирдарё область партия-хўжалик активларининг йиғилиши бўлди. Партия, совет ва хўжалик органларининг 1988—1989 йиллар куз-қиш даврида халқ хўжалиги тармоқлари ишини таъминлаш борасидаги вазифалари муҳокама қилинди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонунларининг талабларини бажариш ҳамда маданий меросдан меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш мақсадида фаол фойдаланиш юзасидан республика министрликлари, идоралари, халқ депутатлари Советларининг иши ҳақида қарор қабул қилди.

Қарорда қайд этиладики, министрликлар, идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советлари тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонунларининг талабларини бажариш, маданий меросдан меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш мақсадида фаол фойдаланиш соҳасида муайян иш қилдилар.

Шу билан бирга, халқ маорифи ва маданият комиссиясининг материалларидан маълум бўлишича, мана шу муҳим давлат ишидаги катта камчиликлар бартараф этилгани йўқ. Кўпгина министрликлар, идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш ҳамда улардан фойдаланиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонунларининг талаблари бажарилишини таъминламаяптилар, маданий мероснинг анчагина қисми бузилиб, кўп ҳолларда бутунлай йўқ бўлиб кетишига муросасозлик билан қарамоқдалар. Эллигинчи йилларнинг бошларидан буён камида 20 мингта ёдгорлик йўқ қилиб юборилди. Қорақалпоғистон АССРда давлат муҳофазасига олинган 400 та ёдгорликнинг учдан бир қисмидан кўпроғи йўқ бўлди. Сурхондарё области теварак-атрофидаги бутун қадимий инфраструктура билан биргаликда тўрт юзта ноёб объектдан атиги иккитаси сақланиб қолди. Бошқа областларда ҳам шунга ўхшаш фактлар бор. Хўжалик ташкилотлари қонунларнинг талабларини бузиб, тегишли тарзда расмийлаштирилган ҳужжатларсиз кўҳна шаҳарларни бузиб, ўрнини ҳайдаб юбораётганликлари, меъморчилик комплексларини вайрон қилаётганликлари, ёдгорликлар зонасида экинлар экилаётганлиги, ирригация иншоотлари ва бошқа объектлар қурилаётганлиги оқибатида шундай воқеалар содир бўлмоқда.

Чунончи, Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетининг, Элликқалъа, Беруний, Тўрткўл, Хўжайли район ижроия комитетларининг рухсати билан Қўйқирилганқалъа, Тупроққалъа, Катта, Кичик, Гулдурсин ва бошқа бир қанча тарих ҳамда меъморчилик ёдгорликлари яқинида, кўпинча улар муҳофаза қилинадиган зонада қишлоқ хўжалик экинлари экилмоқда. Маҳаллий ҳокимият органлари мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатларига чек қўйиш ўрнига тегишли майдонларни хўжаликларнинг ер балансига киритганлар, ана шу ерлардан маҳсулот олиш планлаштирилмоқда. Натижада асосан антик даврга мансуб бўлган мазкур ёдгорликларни сизот сувлар босиб, улар тез емирилмоқда. Пастдарғом районидаги «Ўзбекистон», Куйбишев номли колхозлар, Косон районидаги «Ударник» совхози, Ворошилов номли колхоз, Сариосиё районидаги «Боботоғ», Бахмал районидаги «КПСС XXIV съезди» совхозлари тегишли рухсатнома олмай туриб, бир қанча жуда қадимги кўҳна шаҳарлар ўрнини шудгор қилиб юборганлар.

Сув хўжалиги ташкилотлари ёдгорликларни муҳофаза қилишга оид амалдаги қонунларни қўпол бузмоқдалар, улар ирригация-мелиорация ва қурилиш ишларини ўтказишда лойиҳаларни, ёдгорликларни муҳофаза қилувчи давлат органлари билан келишиб олишни зарур, деб ҳисобламаяптилар.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, унинг бош илмий-ишлаб чиқариш бошқармаси, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари айби билан тарих ва маданият ёдгорликларини пухта ҳисобга олиш таъминланмаган. Рўйхатга киритилган объектларнинг кўплари ҳозир йўқ бўлиб кетган. Бунинг устига шу давр ичида янгидан аниқланган 2,5 мингта ёдгорлик давлат муҳофазасига олинмаган. Чунончи, Самарқанд областида 700 тадан кўпроқ объект, Сурхондарё областида 212 та ва Бухоро областида 187 та, Тошкент шаҳрида 220 тадан зиёд объект ҳисобга олинмаган. Бундай ғайри нормал аҳвол кўпинча ёдгорликлардан маҳрум бўлишга олиб бормоқда. Ёдгорликларни ижарага бериш шартномаларини тузиш соҳасидаги иш дурустроқ ташкил этилмаган. Ижарага берилган объектларнинг атиги 20 процентидан ижара ҳақи тушмоқда. Бу эса тарих ва маданият ёдгорликларини таъмирлаш фондига пул тушумларини анча камайтириб юбормоқда.

Қорақалпоғистон АССР, Бухоро, Самарқанд, Қашқадарё областларининг, бошқа баъзи областларнинг кўпгина районларида ёдгорликларга тегишли белгилар ва лавҳалар ўрнатиш тўғрисидаги, ёдгорликлар жойлашган ерларга эгалик қилувчи ташкилотлар ва гражданларга муҳофаза мажбуриятларини топшириш ҳақидаги қонун талаблари бажарилмаяпти.

Маданият министрлиги, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари маданият ёдгорликлари теварагидаги муҳофаза зоналарини ва шу жойдаги қурилишни тартибга солиш зоналарини бириктириб қўйиш соҳасидаги ишни йўл қўйиб бўлмайдиган даражада суст олиб бормоқдалар. Шунинг оқибатида шаҳарлардаги ёдгорликларга бевосита яқин жойларда меъморчилик комплексларининг ҳуснини бузадиган иморатлар қурилмоқда.

Ўзбекистон ССР Уй-жой коммунал хўжалиги министрлиги, Самарқанд, Сурхондарё, Хоразм область ижроия комитетлари ёдгорликларга туташ территориялар аксарият ҳолларда қаровсиз, ивирсиқ, ифлос бўлиб ётишига тоқат қилмоқдалар. Бу гап, ҳатто, Самарқанддаги Бибихоним мачити ва Афросиёб шаҳарчаси, Тошкентдаги Юнусобод Оқтепаси, Термиз кўҳна шаҳри ва бошқа бир қанча жаҳонга машҳур бўлган, кўпдан-кўп совет ва чет эл туристлари келиб кўрадиган ёдгорликларга ҳам тегишлидир.

Инженерлик жиҳатидан мустаҳкамлаш ва таъмирлаш ишларини ташкил этишда катта камчиликлар бор. Давлат муҳофазасидаги маҳаллий аҳамиятга молик 600 тадан кўпроқ ёдгорлик таъмирланишга ва емирилишдан асраш чоралари кўрилишига муҳтож. Бироқ, кўпчилик маҳаллий Советлар бу ишларга маблағ ажратишни кўзда тутмаяптилар.

Таъмирлаш ишларининг суръатлари паст. Бу ишларга ажратилган маблағларни «Меъмор» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси муттасил ўзлаштирмай келмоқда. Бухородаги Абдуллахон мадрасасини, Калон мачитларини, Самарқанддаги Бибихоним мачити ва мақбарасини, Тошкентдаги Кўкалдош мадрасаси, Жоми мачитини, Шаҳрисабздаги Оқсаройни, бошқа кўпгина объектларни таъмирлаш узоқ муддатга чўзиб юборилди. Айни вақтда «Меъмор» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ўз ишлари ҳажмининг ярмисини ёдгорликларни сақлашга мутлақо алоқаси бўлмаган объектларда амалга оширмоқда.

Мутахассислар таъмирлаш ишларининг илмий савияси ва сифати пастлигини айтмоқдалар. Ёдгорликларни таъмирлаш лойиҳалари кўпинча етакчи олимларнинг фикрини эътиборга олмай амалга оширилмоқда, авторлик назорати йўлга қўйилмаган. Ўзбекистон ССР Маданият министрлигининг Бош илмий-ишлаб чиқариш бошқармаси ҳузурида тузилган илмий-методик кенгаш сусткашлик қилмоқда. Министрликнинг ихтисослаштирилган ташкилотлари ишида маданият соҳасида мутлақо номақбул бўлган чиқимдорлик принципи, ялпи кўрсаткичлар кетидан қувиш, нуқул қимматбаҳо пардоз ишларига берилиш каби иллатлар устунлик қилмоқда. Айни вақтда Оқсарой ва Самарқанддаги ишратхона мақбараларини, Термиздаги Қирққиз саройини, Хоразм областидаги Тупроққалъа, Қорақалпоғистон АССРдаги Қўйқирилган қалъа комплексларини, жуда катта меъморчилик-тарихий қимматга эга бўлган бошқа кўпгина объектларни, шунингдек бузилиб кетаётган археология объектларини нурашдан сақлаш ва асраб қолиш учун шошилинч чоралар кўрилмаяпти.

(Давоми тўртинчи бетда).

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми партия, совет ва хўжалик органларида кўп йил самарали ишлаганлиги учун Қашқадарё область Ульянов район партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Фармон **Омонов**ни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

(Давоми. Боши учинчи бетда).

Ҳар томонлама чуқур билимни талаб қиладиган соҳада иш олиб борувчи лойиҳа бўлинмаларининг уқувсизлиги, илмий жамоатчиликнинг фикрини эътиборга олмаслик (ошкораликни ривожлантириш, демократияни чуқурлаштириш шароитида бунга, айниқса, йўл қўйиб бўлмайди) кўпинча объектларни таъмирлаш давомида илмий жиҳатдан нотўғри йўл тутилишига сабаб бўлмоқда.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, Қорақалпоғистон автоном республикасининг Министрлар Совети, халқ депутатлари область Советларининг ва Тошкент шаҳар Советининг ижроия комитетлари меҳнаткашларни ахлоқий жиҳатдан, ватанпарварлик ва интернационализм руҳида тарбиялашни яхшилаш, атеистик тарғиботни кучайтириш, ёшларнинг эстетика, она диёр тарихи соҳасидаги билимларини чуқурлаштириш мақсадида тарихий-маданий меросдан қониқарли фойдаланмаяптилар. Тарихий-революцион ёдгорликни, совет меъморчилиги энг яхши намуналарини, совет халқининг меҳнат шуҳрати ёдгорликларини тарғиб қилишга етарли эътибор берилмаяпти. Аввало диний объектларни халқнинг тарихий-маданий мероси жумласига қўшишдек зарарли тенденция етарлича фаоллик билан бартараф этилмаяпти.

Совет ва чет эл туристларини ахборот-тарғибот ва реклама материаллари билан таъминлаш, илмий-оммабоп фильмлар ишлаб чиқариш, радиоэшиттириш ва телекўрсатувлар тайёрлаш учун жавобгар бўлган идораларнинг иши тарих ва маданият ёдгорликларини бориб кўриш билан боғлиқ бўлган туризм-экскурсия тадбирларини кенг қулоч ёздиришга мос келмайди. Открикалар, буклетлар, эсдалик нишонлари ва бошқа тарғибот материалларини ишлаб чиқариш мутлақо етарли эмас.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Президиуми тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш ҳамда улардан фойдаланиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонунларининг талабларини бажариш юзасидан республика министрликлари, идоралари, халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетларининг ишини етарли эмас деб ҳисоблашга қарор қилди.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, область Советларининг ва Тошкент шаҳар Советининг ижроия комитетларига тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш ҳамда улардан фойдаланиш тўғрисидаги Қонун талабларига оғишмай риоя этилиши учун курашни кучайтириш;

ёдгорликларни муҳофаза қилиш жамиятининг ташкилотлари билан биргаликда ўзига қарашли территориядаги мавжуд тарих ва маданият ёдгорликларини аниқлашни шу йилнинг охиригача тугаллаб, уларнинг давлат муҳофазасига олинишини таъминлаш, меъморчилик ва археология ёдгорликларини тегишли кўрсаткичлар ва лавҳалар билан жиҳозлаш;

Ўзлари фойдаланаётган ерлар чегарасида давлат муҳофазасига олинадиган объектлар бўлган муассасалар, ташкилотлар, гражданлар билан муҳофаза мажбуриятлари, шунингдек иморатларни ижарага олиш шартномалари олти ой муддат ичида тузилишини таъминлаш;

ремонт-мустаҳкамлаш ишлари ўтказиш учун зарур пул ва моддий ресурслар бериш;

гражданларга халқнинг маданий меросига нисбатан чуқур ҳурмат билан қараш туйғусини сингдириш, ёш авлодни социалистик ватанпарварлик ва пролетар интернационализми руҳида тарбиялаш учун, тарихий комплексларда фольклор байрамлари, халқ усталари асарларининг кўргазмалари, расмлар галереялари, халқ турмуши музейлари, рассомчилик студиялари, ўлкашуносларнинг клубларини ташкил қилиш учун шу халқ меросидан кенг фойдаланиш топширилди.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлигига (ўртоқ Умарбеков) тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш органларининг ишини қатъиян қайта қуриб, уларнинг фаолиятини ёдгорликларнинг бузилиши ва йўқ бўлиб кетишига, амалдаги қонунларни бошқа тарзда бузиш ҳолларига йўл қўймайдиган шарт-шароитларни яратишга бўйсундириш;

жамоатчилик фикрини эътиборга олиб, Қорақалпоғистон АССРда, областларда ва Тошкент шаҳрида тарихий-маданий меросни сақлаб қолиш ва ундан фойдаланиш соҳасидаги ишларнинг истиқбол планларини ишлаб чиқиш, объектларни таъмирлаш навбатини аниқ белгилаб, уларни емирилишдан сақлаш характеридаги ишларни устун равишда ўтказиш;

тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш жамияти билан биргаликда ёдгорликларни сақлаш, таъмирлаш ва улардан фойдаланиш программаларини амалга оширишда комсомол, касаба союз ташкилотлари, ижодий союзлар, жамоат ташкилотларини кенг миқёсда қатнаштиришга қаратилган тадбирларни ишлаб чиқиб, амалга ошириш;

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети билан биргаликда таъмирлаш ишларини ўтказиш учун ёшларнинг махсус бригадаларини, студент отрядларини тузишни таъминлаш, тарих ва маданиятнинг энг муҳим ёдгорликлари устидан комсомол ташкилотларининг оталиғини йўлга қўйиш;

бошқа иттифоқдош республикалар намунаси асосида тарих ва маданият ёдгорликларининг илмий ҳужжатларини тузувчи республика марказини барпо этиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш, 1990 йил охиригача моддий маданият ёдгорликларини паспортлашни тугаллаш;

ремонт-таъмирлаш мақсадларига ажратилган молиявий ва моддий ресурслардан самарали фойдаланишни таъминлаш; хўжалик тадбирларини ўтказиш чоғида меъморчилик ва археология ёдгорликлари бузилиши фактларига мутлақо йўл қўйилмаслиги учун бу тадбирларнинг ўтказилишини қатъий кузатиб бориш тавсия этилди.

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети (ўртоқ Қурбонов)га, Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги (ўртоқ Сафоев)га, Ўзбекистон ССР Сув хўжалиги қурилиши давлат комитети (ўртоқ Боймиров)га, «Главсредазирсовхозстрой» (ўртоқ Турсунов)га, тарих ва маданият ёдгорликларига туташ зоналарда ишлаш юзасидан белгиланган қоидаларга риоя этилиши юзасидан дуруст назоратни таъминлаш, ғайриқонуний ҳаракат қилиб, ёдгорликларга зарар етказган мансабдор шахсларни қаттиқ жавобгарликка тортиш топширилди.

Ўзбекистон тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш жамияти (ўртоқ Муҳиддинов) меҳнаткашларни тарихий-маданий меросни умумхалқ бисоти деб билиб, сақлаб қолиш муҳимлигини тушунадиган қилиб тарбиялаши, мамлакат тарихига дахлдорлик туйғусини тарихий меросга интернационалистик позицияда туриб, чинакам ленинча муносабатда бўлишни тарбиялаш зарур. Ёдгорликларни сақлаш ва уларга қараб туриш соҳасидаги оталиқ иши кучайтирилсин.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президиумига Тошкентда илмий-археология марказини вужудга келтириш масаласини ҳал этиш, Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети билан биргаликда Ўзбекистон Тарих ва маданият ёдгорликлари мажмуаси 1995 йилгача нашр этилишини таъминлаш таклиф этилди.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетига, республика ва область газеталарининг, журналларнинг редакцияларига маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш, таъмирлаш ва улардан фойдаланиш ҳамда уларни тарғиб қилиш ишидаги ижобий тажрибани ва энг муҳим муаммоларни кенгроқ ёритиш тавсия этилди.

Республиканинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш соҳасидаги Ўзбекистон ССР қонунларини бузиш ҳолларига қарши курашни кучайтириш топширилди. Ёдгорликларни йўқ қилишда, бузишда ёки уларга зарар етказишда айбдор бўлган шахслар қонунда белгиланган тарзда жавобгарликка тортилсин.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советига ёдгорликларни таъмирлаш ва емирилишдан сақлаш соҳасидаги кўрсаткичларни Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантириш давлат планига киритиш тўғрисидаги;

туризм ва экскурсия ташкилотлари, шу жумладан чет эл туризми ташкилотлари фойдасининг бир қисмини ёдгорликларни ремонт қилиш ва таъмирлашга ажратиш ҳақидаги, ишлаб турган таъмирлаш корхоналарининг моддий базасини мустаҳкамлаш тўғрисидаги; республикада таъмирловчи рассомлар ва таъмирловчи ишчиларнинг малакали кадрларини тайёрлаш ҳақидаги; Ўзбекистоннинг тарих ва маданият ёдгорликларини оммалаштирувчи ахборот-тарғибот материаллари чиқаришни кўпайтириш тўғрисидаги масалаларни кўриб чиқиш топширилди. Тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш ҳамда улардан фойдаланиш тўғрисида СССР Министрлар Совети тасдиқлаган қоидадан келиб чиқадиган норматив актларни ишлаб чиқиш жадаллаштирилсин.

Анъанавий кинофестиваль қизиқарли учрашувлар, мулоқотларга бой. Анжуман қатнашчилари республикамиз пойтахтининг диққатга сазовор жойлари билан танишиб, бўш вақтларини мароқли ўтказаяптилар.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

Бизнинг мусоҳаба

ИЖОДИЙ ҲАМКОРЛИК

Ўзбекистон ва Ҳиндистон кинематографчилари ўртасидаги ижодий алоқалар анъанага айланган. Биргаликда суратга олинган совет—ҳинд фильми —«Алибобо ва қирқ қароқчи» экранларда муваффақиятли намойиш этилди.

Эндиликда ҳамкорликда ишлаш юзасидан яна шартномалар имзоланаяпти. Мухбиримиз Е. ТРАВАС «Ўзбекфильм» студияси директори А. М. ХЎЖАЕВ билан учрашиб, кинематографчиларнинг бу борада олиб бораётган ишлари тўғрисида сўзлаб беришни илтимос қилди:

— «Ўзбекфильм» вакиллари билан ҳиндистонлик продюсер Гул Ананд ўртасида фестиваль доирасида ўзаро музокаралар бўлиб ўтди. Икки мамлакат кино арбоблари «Хайрлашувдаги бўса» лентасини ҳамкорликда суратга олиш тўғрисидаги шартномани имзоладилар. Совет томонидан Ролан Биков, Борис Сааков, ҳинд томонидан Гул Ананд мазкур фильм сценарийси устида ишлаяптилар. Картина Ҳиндистондаги айрим ижтимоий масалаларга, чунончи мазкур мамлакат болалари аҳволи, шунингдек фазони ўзлаштириш соҳасидаги совет-ҳинд муносабатларига бағишланади.

— Яқин орада яна қайси давлатлар билан алоқа қилиш кўзда тутилмоқда!

— Ҳозирги кунда суриялик Ганем, япониялик Кусака, шунингдек Италия телевидениеси вакиллари билан учрашувлар ўтказилиб, ўзаро фикрлашиб олинди.

Ўзбекистон кинематографчилари Сурия билан биргаликда «Мўъжизаларсиз эртак» фильмини суратга олишни мўлжаллаяптилар. Бу лентани яратишда совет томонидан Ф. Давлетшин қатнашади.

Америка компанияларининг ҳамкорликда фильм яратиш тўғрисидаги таклифи ўзбек кинематографчиларида катта қизиқиш уйғотди. «Секин сузувчи қайиқ» деб номланувчи Совет —Америка картинаси 20-йилларда АҚШдан СССРга келиб қолган муҳожирлар тақдирига бағишланади.

Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари кинофестивали • Тошкент-88 •

ФЕСТИВАЛЬ МАТБУОТ МАРКАЗИДА

Маданий-ахборот марказининг кичик залида Тошкент халқаро X кинофестивалини ёритувчи совет ва чет эл журналистлари учун матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Уни анъанавий анжуманнинг матбуот маркази раҳбари Л. П. Қаюмов очди. У бу сафарги фестивални 350 га яқин совет ва чет эл журналисти ёритиб боришини айтиб, йиғилганларни иш тартиби билан таништирди ва кўрикнинг ранг-баранг программаси унинг қатнашчилари билан меҳмонларда зўр таассурот қолдиришига ишонч билдирди.

Л. П. Қаюмов журналистларни фестиваль ташкилот комитетининг раиси, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари С. У. Султонова, СССР Кинематография давлат комитети раиси А. Камшалов, «Совинтерфест» директори Ю. Т. Хўжаев, анжуман бош директори, Ўзбекистон ССР Кинематография давлат комитети раиси А. О. Тўраев, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети раиси Ш. Р. Мирсаидов билан таништирди.

Шундан кейин сўзга чиққан А. О. Тўраев анжуманга 128 та бадиий, 80 тага яқин ҳужжатли фильм олиб келинганини журналистларга маълум қилди. Бир ойдан бери уларни танлаш билан шуғулланаётган чилилик режиссёр Мигель Латтин бошчилигидаги конкурс ҳайъати энг яхшиленталарни тақдим этиши зарур. Ғолибларни Тошкент заргарлари тайёрлаган совринлар кутмоқда.

Анъанага мувофиқ журналистлар, фестиваль қатнашчилари ва меҳмонларни халқ депутатлари Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети раиси Ш. Р. Мирсаидов табриклади. У анжуман иштирокчилари учун барча қулайлик яратилганлигини таъкидлади.

Ўзбекистон ССР Кинематографчилар союзи правлениесининг биринчи секретари М. Қаюмов йиғилганларни «Прокат-88» клубининг иши билан таништирди. Сўнгра журналистларнинг саволларига жавоб берилди.

ФОТОЛАР ҲИКОЯ ҚИЛАДИ

Ўзбекистоннинг етакчи фотоусталари ўз ишларини Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари халқаро кинофестиваллари тарихига бағишланган кўргазмага тақдим этдилар. У кинематографчиларнинг навбатдаги Тошкент X анжумани иш бошлаши арафасида республика Кино уйида очилди.

Бу ерга қўйилган суратларда эндиликда тарихга айланган воқеалар акс эттирилган. Бундан роппа-роса йигирма йил муқаддам Осиё ва Африка киноарбобларининг Тошкентда бўлиб ўтган биринчи учрашуви ҳақида ҳикоя қилувчи кадрлар томошабинларда катта қизиқиш уйғотмоқда. 1968 йилда фестиваль ташкилот комитетининг мажлиси вақтида олинган фотосуратда томошабинлар анжуманнинг бошқа қатнашчилари қатори ёзувчи Чингиз Айтматовни кўрадилар. Ўша даврнинг бошқа бир суратида СССР халқ артисти Мукаррама Турғунбоеванинг чет эллик меҳмонлар даврасида турган пайти тасвирланган.

Экспозицияга турли йилларда Тошкент киноанжуманларида иштирок этган бутун дунёга машҳур кинематографчиларнинг фотопортретлари ҳам қўйилган. Улар орасида Раж Капур, Сергей Герасимов, Наби Раҳимов, Малик Қаюмов, Комаки Курихара ва бошқаларни кўриш мумкин.

Ҳаракат хавфсизлиги учун

Ҳайдовчи ва йўловчи

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1984 йил 27 июнда «Ўзбекистон ССРда йўл ҳаракати қоидаларининг бузилишига қарши кураш аҳволи тўғрисида» қарор қабул қилган эди. Йўл-транспорт ҳодисалари ҳақидаги статистик маълумотларга назар ташласак, мазкур ҳужжат талаблари ниҳоятда қониқарсиз бажарилаётгани маълум бўлади. Масалан, 1987 йилнинг ўзидагина 15 мингта ана шундай фалокат рўй берди, натижада 2.462 киши ҳаётдан кўз юмди ва 16.454 киши жароҳатланди.

Таҳлил этишлар шуни кўрсатадики, йўл-транспорт ҳодисаларининг 20 процентдан ортиқроғи йўловчилар айби билан содир бўлаяпти. Демак, ўқув юртлари ва меҳнат коллективларида йўл ҳаракати қоидаларига гражданларнинг ҳурмат билан қарашлари, қатъий риоя қилишлари юзасидан тарбиявий ишлар ҳамон суст олиб борилмоқда. Юқорида келтирилган рақамлардан фақат ўз айби билан, соғлиғи ва ҳаётига лоқайд муносабати туфайли жабрланган йўловчилар сонини ҳисоблаб чиқиш қийин эмас.

Шуни ҳам айтиш керакки, кўпчиликда ҳайдовчи ҳар қандай шароитда автомашинани тўхтатиб қолиши, фалокатнинг олдини олиши мумкин, деган фикр юради. Бироқ бу мутлақ хато қарашдир: психофизиологик ва техник характердаги сабабларга кўра ҳеч ким ҳеч қачон машинани дарҳол тўхтатиб қолишга қодир эмас. Мураккаб ҳисоб-китобларга берилмасданоқ, шуни айтиш мумкинки, соатига 60 километр тезлик рухсат этилган шаҳарда енгил автомашинанинг тўхташ йўли қуруқ обҳаво шароитида ҳайдовчи тормозни босганидан кейин 30 метргача етади. Шунинг учун ҳар бир йўловчи оддий ушбу ҳақиқатни яхшилаб билиб олиши керак: бир неча секунд тежаш мақсадида рухсат этилмаган жойдан ёки светофорнинг қизил чироғи ёниб турганда ўтиш билан ўз ҳаёти, саломатлигини тақдир ҳукмига қолдириши шартми?

Йўл ҳаракати қоидаларида йўловчи зиммасидаги бурч аниқ-равшан белгилаб қўйилган. Жумладан, қоидаларнинг 5.4 бандида шундай сатрларни ўқиймиз: «Йўловчилар транспорт қатнайдиган қисмни пиёдаларга мўлжалланган, шунингдек йўлкалар ва йўл четларидаги чизиқлардангина ўтишлари зарур. Кўриш зонасида ўтиш жойи ёки чорраҳа бўлмаган тақдирда йўл ҳар икки томондан яхши кўриниб турган участкаларда транспорт қатнайдиган қисмнинг чеккасига қараб тўғри бурчак ясалган ҳолда босиб ўтишга рухсат этилади».

Қоидаларнинг 5.5 бандида шундай деб кўрсатилган: «Ҳаракат изга солиб туриладиган жойларда йўловчилар изга солиб турувчи ёки светофор сигналларига амал қилишлари лозим. Бошқа ҳолларда йўловчиларга улар ўтиш хавф-хатарсизлигига ҳамда транспорт воситаларига халақит бермасликларига ишонч ҳосил қилганларидан кейингина йўлнинг транспорт қатнайдиган қисмига чиқишларига рухсат этилади».

Агар ана шу оддийгина талабларга риоя қилинганида эди, кўпчилик ҳаётдан бевақт кўз юммаган ва шикастланмаган бўларди. Кўчаларимизга диққат билан назар ташлайлик. Йўловчилар хоҳлаган пайтларида исталган жойдан ҳеч тап тортмай кесиб ўтаверишади. Давлат автомобиль инспекцияси ходимлари ҳам бундай оммавий ва доимий тартиб бузиш ҳолларига бепарво муносабатда бўлишаяпти. Қонун йўл ҳаракати қоидаларини бузганлиги учун йўловчилар жавобгарлигини кўзда тутади. Тажриба шуни кўрсатадики, пиёдалар хулқ-атворини ўзгартирмай туриб, ҳайдовчиларга нисбатан энг қаттиқ чоралар кўриш билан ҳам мавжуд аҳволни ўнглаш қийин.

Автотранспорт ишлари бўйича ихтисослашган юридик консультация адвокатлари кўпинча шундай ҳолларга дуч келмоқдалар: фалокат содир бўлишида йўловчиларнинг ўзлари айбдор саналсалар-да, ҳайдовчилар жавобгарликка, жумладан жиноий жавобгарликка тортилаяпти. Баъзан эса жавобгарликка тортилган ҳайдовчининг айби йўқлигини исботлаш, тергов-суд органлари хатосининг олдини олиш ёки тўғрилаш учун жуда кўп куч-ғайрат сарфлашга тўғри келмоқда. Айни шу маънода йўловчини босганлиги учун жиноий жавобгарликка тортилган А. Д. Кимни айблаш бўйича қўзғалган иш диққатга сазовор.

Тергов ходимлари фалокатнинг рўй беришида унинг айби исботланди, деб ҳисобладилар. Чилонзор район прокуратурасида ҳам мана шундай позицияга розилик билдиришди. Иш судга келиб тушди. Судда ҳайдовчи манфаатларини бу хил тоифадаги ишларни олиб бориш методикасини яхши билган адвокат ҳимоя қилди. Унинг илтимосига кўра қўшимча равишда суд-автотехника экспертизаси тайин этилди. Автотехник-эксперт рўй берган йўл вазиятида ҳайдовчи одам босишнинг олдини олиш имконига эга бўлмаган, деган хулоса берди. Чилонзор халқ суди аъзоси Т. Д. Арзибеков раислигида иш кўрган суд ҳайдовчини оқлади, йўловчининг нотўғри хатти-ҳаракати транспорт ҳодисасига сабаб бўлган, деб эътироф этди.

Айни шу ҳолатда адвокатнинг автотранспорт тоифасидаги ишлар бўйича ҳимоя қилиш методикасини яхши билиши масала моҳиятини чуқур ўрганиш ҳамда суднинг ҳақиқатни қарор топтиришга интилиши ёрдам берди. Бироқ ҳайдовчининг жиноий жавобгарликка тортилиши ва ишнинг судга оширилиши хатоларга йўл қўйиш эҳтимолдан холи эмаслигини кўрсатиб турибди.

Худди шундай хатолар содир бўлмаслиги учун Тошкент шаҳар адвокатлар коллегиясида автотранспорт ишлари бўйича юридик консультация ташкил этилди. Ҳозирги пайтда у мижозларга хизмат кўрсатаяпти.

В. ЕГОШИН,
Тошкент адвокатлар коллегияси автотранспорт ишлари бўйича ихтисослашган юридик консультация мудири.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

АЖДОДЛАРГА РАҲМАТ

Томоша ҳайратланарли: отларга миниб, араваларга тушиб олган одамлар соҳилга етгач, тезликни пасайтирмасдан тўппа-тўғри денгиз томон ҳаракат қилишади. Сицилиянинг Марсала порти яқинида ана шундай манзарани кўриш мумкин. Гап шундаки, мазкур қуруқликни кичкина, Сан-Панталео ороли билан финикийлар эрамиздан аввалги V асрда қурган... йўл боғлайди.

Вақт ўтиши билан ер чўкди, Сан-Панталео райони оролчага айланди, тош ётқизилган ажойиб йўл эса ҳамон одамларга хизмат қилаяпти.

ШУНДАЙ ЧЕМПИОНЛАР БОРКИ...

Ким ҳаммадан баланд сакрай олади! Сиз бу ўринда машҳур чемпион Сергей Бубкани мисолга келтирсангиз, янглишмайсиз. Лекин маълум бўлишича, махсус сўри (трамплин) ёрдамида баландликка сакровчилар бор экан. Улар ҳатто ўз чемпионатларини ҳам ўтказадилар. Уларнинг сўнгги биринчилигида француз Лионел Пиолинга тенг рақиб топилмади. Аммо қандай баландликка — икки, уч, беш метр ёки ундан юқори сакрагани кўрсатилмади.

СПОРТ АХБОРОТИ

«НЕФТЯНИК» ЯНА ПЕШҚАДАМ

Мана бир неча йилдирки, мамлакат чемпионатининг иккинчи лига еттинчи зонасида Фарғонанинг «Нефтяник» командаси футболчилари яхши ўйин кўрсатиб, мухлисларни хушнуд этаяптилар. Улар бу йил ҳам юқори ўринлар учун курашишаяпти, зона коллективлари ўртасида карвонбошилик қилишмоқда. Куни кеча бўлиб ўтган учрашувларда фарғоналик футболчилар қатнашмаган бўлишларига қарамай ўз мавқеларини сақлаб қолдилар. Улар 14 очко билан биринчи ўринда боришаяпти.

Бу турда иккинчи ўрин эгаси ўзгарди. Республикамизнинг кучли коллективларидан бири — Халқободнинг «Соҳибкор» командаси Олмалиқда маҳаллий «Металлург» клуби устидан 2:0 ҳисобида ғалаба қозониб, қўш очкони қўлга киритди. «Соҳибкор» футболчилари очколарни 13 тага етказиб, иккинчи ўринга чиқиб олдилар.

Еттинчи зона коллективлари бугун навбатдаги тур учрашувларини ўтказадилар. Биринчилик пешқадами — Фарғонанинг «Нефтяник» командаси билан Ашхободнинг «Колхозчи» клуби ўртасидаги матч турнинг марказий беллашуви бўлади.

ДАДИЛ ОДИМ

Футбол бўйича республика чемпионати кундан кун қизиб бормоқда. Унда ўн саккиз команда қатнашмоқда. Улар орасида Чирчиқнинг «Сельмашчи» коллективи айниқса яхши ўйнамоқда. Буни шундан ҳам билса бўладики, тракторсозлар ҳозиргача ўтказилган тўққиз учрашувдан сўнг ҳаммадан кўп очко тўпладилар (16), рақиблари дарвозасига барчадан кўп тўп киритдилар (26), бор-йўғи битта тўп ўтказиб юбордилар. Қисқаси, «Сельмашчи» командасининг барча кўрсаткичлари пешқадамга хос.

Буни қуйидаги ўйинлар жадвали ҳам яққол кўрсатиб турибди. Командаларнинг навбатдаги турдан кейинги аҳволи билан танишинг:

	Ў	Т	О
«Сельмашчи»	9	26-1	16
«Норин»	9	20-12	13
«Кооператор»	9	26-12	12
«Геолог»	9	19-11	12
«Гулистончи»	9	13-6	12
«Умид»	9	15-7	11
«Ҳисор»	9	11-16	10
«Автомобилист»	9	19-15	9
«Бинокор»	9	14-12	9
«Бетоншчи»	9	11-15	9
«Ўроқ ва Болға»	9	9-12	8
«Савай»	9	8-14	8
«Химик» (Навоий)	9	14-14	7
«Колхозчи»	9	12-14	7
ОТМ РФОСММ	9	7-10	7
УСК	9	7-16	5
«Зарафшон»	9	6-27	4
«Химик» (Ангрен)	9	5-28	3

ХРОНИКА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Маҳмуд Салоҳиддинов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри вазифасидан озод қилди.

Редактор ўринбосари Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р—13942 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2006. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12